

Møte torsdag den 8. juni kl. 10

President: Thorbjørn Jagland

Dagsorden (nr. 84):

1. Innstilling fra Stortingets presidentskap om valg til Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) (Innst. S. nr. 190 (2005-2006))
2. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om årsmelding til Stortinget fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) for 2005 (Innst. S. nr. 164 (2005-2006), jf. Dokument nr. 20 (2005-2006))
3. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om årsmelding for 2005 fra Stortingets ombudsmann for forvaltningen (Innst. S. nr. 166 (2005-2006), jf. Dokument nr. 4 (2005-2006))
4. Interpellasjon fra representanten May-Helen Molvær Grimstad til barne- og likestillingsministeren:

«De fleste kvinner ønsker å kombinere arbeid med omsorg for barn. Det er viktig at både arbeidsgiver og offentlige støtteordninger legger til rette for dette. I dag må kvinner ut i lønna arbeid i minst 6 måneder etter en fødselspermisjon for å tjene opp nye rettigheter til fødselspermisjon med lønn. I Sverige har de en ordning som gir rett til fødselspenger uten å tjene opp nye rettigheter når det er kort tid mellom fødslene. I St.prp. nr. 1 (2005-2006) står det at departementet i 2006 «vil følge opp Stortingets behandling av Ot.prp. nr. 104 (2004-2005) om forslag til forbedringer og forenklinger av fødsels- og adopsjonspengeordningen. [...] Departementet ser på regelverket for opptjening av fødselspenger med sikte på å vurdere rettighetene for foreldre som får barn med kort tidsintervall.»

Hvordan vil statsråden følge opp dette arbeidet?»
5. Interpellasjon fra representanten Hans Olav Syversen til barne- og likestillingsministeren:

«Den justispolitiske debatten fokuserer av naturlige grunner i hovedsak på gjerningspersonen, på skyld, på straffens lengde, samt på offerets situasjon og rettigheter. En gruppe av ofre for kriminalitet som får liten eller ingen oppmerksomhet, er fangers barn og nær familie. Disse opplever det i mange tilfeller som svært vanskelig at en far, en mor eller et barn dømmes for kriminalitet og må i fengsel. Det er særlig grunn til å ha fokus på situasjonen til fangers barn. Dette er barn som kan oppleve savn, depresjoner, psykososiale plager som hode- og mageverk, angst og mobbing. Denne gruppen barn bør gis særlig oppmerksomhet både under soningen, ved løslatelse og ved spørsmål om eventuell utvisning av lovbrysteren. På hvilken måte vil statsråden bidra for å gjøre situasjonen til fangers barn bedre?»
6. Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Endre Skjervø, Harald T.

Nesvik, Vigdis Giltun og Jan-Henrik Fredriksen om å sørge for at det opprettes en ny samordnet erstatningsordning for dem som er blitt smittet av hepatitt C gjennom blodoverføringer i det norske helsevesen, i tråd med Hepatitt C-utvalgets tilråding

(Innst. S. nr. 181 (2005-2006), jf. Dokument nr. 8:77 (2005-2006))

7. Forslag fra stortingsrepresentant Olemic Thommessen på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre oversendt fra Odelstingets møte 29. mai 2006 (jf. Innst. O. nr. 48):

«Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om lovfesting av Redaktørplakaten.»
8. Forslag fra stortingsrepresentant Olemic Thommessen på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre oversendt fra Odelstingets møte 29. mai 2006 (jf. Innst. O. nr. 48):

«Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om utvikling av egne regler og eget tilsyn for eierskap i media. Disse oppgaver og funksjoner legges inn under Konkurransetilsynet og konkurranseloven.»
9. Forslag fra stortingsrepresentant Trine Skei Grande på vegne av Venstre oversendt fra Odelstingets møte 29. mai 2006 (jf. Innst. O. nr. 48):

«Stortinget ber Regjeringen gjennomgå regelverket for medieeierskap, med særlig sikte på en revurdering av reglene om krysseierskap og regionale eierskapsbegrensninger, og komme tilbake til Stortinget med en sak om dette.»
10. Referat

Minnetale over tidligere stortingsrepresentant og statsråd Inger Louise Valle

Presidenten: Ærede medrepresentanter!

Tidligere stortingsrepresentant og statsråd Inger Louise Valle er død, 84 år gammel.

Inger Louise Valle ble student krigsåret 1940, og avla eksamen til handelsgymnasium i 1941. Hun avla juridisk embetseksamen i 1951.

Gjennom okkupasjonsårene jobbet hun som handelslærer og som sekretær og konsulent i Prisdirektoratet, en stilling hun innehadde til 1958. Inger Louise Valle ble ansatt i Forbrukerrådet i 1958, utnevnt til Forbrukerombudsmann i 1973 og til Rasjonaliseringsdirektør i 1981. Hun var i tillegg med i en rekke offentlige utvalg, råd, styrever og komiteer i et tidsrom som strakk seg over 40 år, mellom 1959 og 1999.

Som politiker satt hun i tre perioder i Bærum kommunestyre. I årene 1971–1980 var hun statsråd i forskjellige departementer: Familie- og forbrukerdepartementet, Forbruker- og administrasjonsdepartementet, Justis- og politidepartementet og Kommunal- og arbeidsdepartementet. Inger Louise Valle representerte Akershus på Stortinget i perioden 1977–1981. I tre av årene var hun statsråd, og i det siste året var hun medlem av sosialkomiteen.

Inger Louise Valle vil bli husket for sin lange innsats og store arbeidskraft. Det var allikevel i årene som sjef for Justisdepartementet at hun først og fremst preget den po-

litiske debatt. Som justisminister ønsket hun å se kriminalitetsbekjempelsen i et bredere perspektiv, og langt videre enn kun å være et spørsmål om straffens lengde og fengselsoppholdets innhold. Hun følte derfor behov for å legge fram en stortingsmelding – den som skulle bli kjent under navnet «Kriminalmeldingen» – for å diskutere utviklingen av kriminalitet i sammenheng med samfunnsforholdene, menneskenes holdninger og den enkeltes personlige og sosiale situasjon.

Kriminalmeldingen vakte sterke følelser, og ble en politisk og personlig belastning for henne. Inger Louise Valles stod selv rakrygget for det hun trodde på, og selv om hun ble utsatt for ufine angrep, opplevde hun også i denne tiden politisk støtte og medmenneskelig omsorg. Mange av de forslag som i meldingen av 1978 ble ansett for å være svært kontroversielle, er innarbeidet i dagens lovgivning. Med få unntak er alt hun foreslo, gjennomført og er for en stor del blitt politisk felleseie.

Inger Louise Valles politiske valg var basert på målet og drømmen om «frihet, likhet og brorskap» – likhet for de mange, solidaritet med de svake. Hun skriver i sin selvbiografi at hun var stolt over at det var disse enkle refleksjonene som førte rederdatteren inn i Arbeiderbevegelsen.

Hun var en sterk, vidsynt og engasjert politiker, og et redelig og varmt menneske. Da hennes biografi «Dette står jeg for» kom ut i 1989, skrev Dagbladets anmelder: «Om jeg skulle leve og dø i en annen verden, ville jeg velge Inger Louise Valles. Der vil kjærlighet og omsorg være de drivende krefter i samfunnsmaskineriet, ikke profittjag og egoisme.» Mange vil kunne skrive under på det.

Selv skrev hun: «Et vesentlig vilkår for fremgang og lykke er at vi mennesker lærer oss å leve i forhold til hverandre – at vi både med vår forstand og våre følelser erkjenner at fellesskap med andre og omsorg og kjærlighet for den ene og for de mange, gir oss en dypere mening med livet.»

Hennes liv gav dypere mening, og hun hadde kjærlighet og omsorg for mange, ikke minst for sin kjære familie. Våre tanker og vår medfølelse går i dag til hennes etterlatte.

Et livsløp som i flere tiår preget norsk politikk og offentlig administrasjon er forbi.

Vi lyser fred over Inger Louise Valles minne.

Representantene påhørte stående presidentens minnetale.

Presidenten: Den innkalte vararepresentanten for Oppland fylke, Stein Knutsen, har tatt sete.

Representanten Carl I. Hagen vil framsette et privat forslag.

Carl I. Hagen (FrP) [10:07:12]: På vegne av representantene Siv Jensen, Per Ove Width, Jan Arild Ellingsen og meg selv vil jeg fremme forslag om opprettelse av en sikkerhetskomite i Stortinget.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r . 1

Innstilling fra Stortingets presidentskap om valg til Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) (Innst. S. nr. 190 (2005-2006))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 2592)

S a k n r . 2

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om årsmelding til Stortinget fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) for 2005 (Innst. S. nr. 164 (2005-2006), jf. Dokument nr. 20 (2005-2006))

Berit Brørby (A) [10:08:28] (ordfører for saken): I likhet med tidligere år vil jeg i forbindelse med behandlingen av årsmeldingen for 2005 uttrykke komiteens tilfredshet med EOS-utvalgets arbeid.

Siden det er siste gang Leif Mevik møter i Stortinget i egenskap av utvalgets leder, vil jeg benytte anledningen til å rette en særlig takk til ham for den solide innsatsen han har gjort i utvalget.

EOS-utvalget skal føre kontroll med at virksomheten i etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjenestene skjer i henhold til vedtak og forutsetninger. Som det framgår av årsmeldingen, har kontrollvirksomheten i 2005 vært omfattende, men utvalget har ikke gjennom denne virksomheten avdekket graverende saker eller rutinesvikt i tjenestene. Videre er samarbeidet med de undersøkte tjenester tilfredsstillende. Dette er gledelig.

Det er viktig at utvalget holder seg oppdatert på endringer i de operative tjenestenes tekniske informasjonsinnhenting. Den teknologiske utvikling skjer med stormskritt, og det er helt avgjørende at utvalget settes i stand til å følge med i det som skjer. Dette er krevende, og jeg forutsetter at utvalget kommer tilbake til Stortinget dersom det blir behov for ytterligere ressurser for å kunne sikre nødvendig kompetanse.

Utvalget har gjennom sin kontrollvirksomhet satt søkelys på spørsmål av prinsipiell karakter. Det gjelder bl.a. spørsmålet om grensedragningen mellom politiske ytringer som det ikke er adgang til å registrere, og ytringer som kan forstås som støtte til terrorisme, og som det derfor vil være saklig grunn til å registrere og undersøke nærmere. I enkelte tilfeller kan man stå overfor vanskelige avveininger. Det er imidlertid viktig å understreke at politiske ytringer alene ikke skal være grunnlag for registrering.

En samlet komitee understreker viktigheten av at utvalget har særlig oppmerksomhet på PSTs anvendelse av den utvidede lovhjemmel til å ta i bruk tvangsmidler under etterforskning i avvergende øyemed, som tjenesten fikk i 2005.

Komiteen har registrert at antall klagesaker er nokså stabilt, og at ingen av de avsluttede sakene i 2005 gav grunnlag for kritikk av tjenestene.

Når det gjelder PST, understreker komiteen at kontroll med behandling av personvernopplysning er av avgjørende betydning for å kunne vurdere om en tjeneste overholder kravet om individuell vurdering før eventuell registrering av opplysninger om enkeltpersoner, og at den skjønsmessige terskel for registrering ikke legges for lavt. Likeledes understrekes viktigheten av gode rutiner for sletting av opplysninger som ikke lenger er relevante.

Utvalget har i enkelte tilfeller stilt spørsmål ved begrunnelsen for å opprettholde enkelte registreringer. La meg understreke viktigheten av at utvalget også i fortsettelsen følger med i tjenestens måte å praktisere regelverket på og fører en dialog med tjenesten om dette.

Spørsmålet om utlevering av personopplysninger til utenlandske samarbeidende tjenester er viet stor oppmerksomhet i utvalgets årsmelding. Dette er særlig aktuelt innen kontraterrorarbeidet, hvor informasjon eller forespørsler sendes til en rekke lands tjenester, men også i forbindelse med løpende enkeltsaker. Ifølge utvalget har tjenesten vid adgang til å utlevere personopplysninger.

På bakgrunn av de siste års utvikling med skjerpning av straffebestemmelser og rettergangsregler for terrorismistenkte i mange land er spørsmålet om utlevering av informasjon om en person dersom dette kan føre til dødsstraff eller til behandling i strid med grunnleggende rettssikkerhetsgarantier, blitt aktualisert. To lovutredninger gir uttrykk for ulike syn på spørsmålet. Jeg skal ikke gå nærmere inn på dette i denne sammenheng, men forutsetter at den kommende behandling i Stortinget vil gi en avklaring.

Det er særlige utfordringer i tilknytning til endringene i lov av 17. juni 2005 om endringer i straffeprosessloven, som gav politiet, inkludert PST, adgang til å ta i bruk tvangsmidler ved etterforskning i avvergende øyemed. Denne hjemmelen skal være et begrenset supplement og en smal sikkerhetsventil for PST forbeholdt forberedelser av grove forbrytelser, som terrorhandlinger eller lignende. Det er viktig at utvalget har en særlig oppmerksomhet når det gjelder praktiseringen av bestemmelsen i det videre arbeidet.

Komiteen har merket seg at utvalget ved en stikkprøvekontroll avdekket at seks personer var registrert på grunnlag av oppfordring til å støtte opposisjonsgrupper som benyttet voldelige midler og terroraksjoner i sin kamp mot et regime. Det er grunn til å understreke viktigheten av at det foretas en individuell vurdering av om en person registreres.

Ved gjennomgangen av forholdene ved Nasjonal sikkerhetsmyndighet har utvalget pekt på spørsmål rundt betydningen av fremmedkulturell tilknytning i forbindelse med sikkerhetsklarering. I en konkret sak som det er redegjort for, var det ikke konkrete sikkerhetsbrudd som forårsaket at det ble reist sak om revurdering av klareringen. Ifølge utvalget var grunnlaget for innrapporteringen utelukkende vurderinger omkring vedkommendes personlighet og kulturelle bindinger.

En samlet komite forutsetter at saker om sikkerhetsklarering tas opp basert på en helhetsvurdering av den enkelte arbeidstakers egnethet til å inneha aktuell klarering. Fremmedkulturell bakgrunn kan i seg selv ikke være

grunn til avslag på eller nedgradering av sikkerhetsklarering.

Utvalget har redegjort spesielt for to saker, henholdsvis om adgang til å bli autorisert for «begrenset» etter tilbakekall av sikkerhetsklarering, og brudd på sikkerhetslovens regler om dokumentsikkerhet. Etter mitt og komiteflertallets syn er det naturlig å avvende utfallet av behandlingen av disse to sakene før komiteen eventuelt går nærmere inn i dem. Vi forutsetter imidlertid at utvalget følger opp sakene og informerer Stortinget om oppfølgingen i forbindelse med årsmeldingen for 2006.

Det er positivt at det verken er kommet klager på eller er avdekket kritikkverdige forhold i Etterretningstjenesten i 2005 i forbindelse med kontrollen av den tekniske innhentingsvirksomheten. Informasjonsutveksling med utenlandske samarbeidende tjenester er imidlertid et sensitivt område. Etter regelverket skal ikke informasjon om norske borgere utleveres til utenlandske samarbeidspartnere fra Etterretningstjenesten, men videresendes til PST. Utvalget har ikke funnet grunnlag for å gjennomføre kontroll relatert til slik informasjonsutveksling i 2005, og en samlet komite forutsetter at utvalget arbeider videre med sikte på å finne fram til en hensiktsmessig løsning på hvorledes en slik kontroll skal kunne gjennomføres i 2006.

Det har vært reist spørsmål om EOS-utvalgets rett til innsyn i KRUs – Koordinerings- og rådgivningsutvalget for etterretnings- og sikkerhetstjenestene – dokumenter. En samlet komite uttrykker tilfredshet med Justisdepartementets avklaring, som støtter utvalgets rett til innsyn. Skal Stortingets kontrollorganer, som EOS-utvalget og Riksrevisjonen, kunne utføre de oppgaver de er satt til å ivareta, kan det ikke reises tvil om deres rett til innsyn i dokumenter som er av betydning for arbeidet.

For øvrig viser jeg til innstillingen.

Inge Ryan (SV) [10:17:18]: EOS-utvalget er etter SVs mening et viktig utvalg, som vi er glade for at vi har operativt i Stortinget. I SV har vi jo en historie der vi har hatt sterk fokusering på denne type spørsmål, fordi vi vet at en del personer har vært overvåket på en urettmessig måte. Jeg skal ikke dvele lenge ved den historien i dag, men det er viktig at vi heller ikke glemmer at vi har noe bak oss som ikke må gjenta seg. Derfor er det viktig at vi har EOS-utvalget som passer på at vi fra Stortingets side har den nødvendige kontroll nettopp med disse tjenestene. Jeg syns EOS-utvalget har gjort en svært god jobb i det de har lagt fram for Stortinget.

Jeg slutter meg fullt og helt til saksordføreren innlegg, der hun gjorde godt rede for det som også SV står for. Men la meg dvele ved ett område, og det gjelder grensdragningen mellom hva som skal overvåkes, og hva som ikke skal overvåkes.

SV er også glad for at vi har en etterretningstjeneste som har tilsyn med og kontroll med ting som kan være skadelig for riket. Med den økningen av terror som vi har hatt de siste årene, er det enda viktigere at vi har en operativ og god etterretningstjeneste. Men samtidig vet vi at man kan komme i grenseland når det gjelder dette med yt-

ringer. Det er viktig at folk som er politisk engasjert, og som ytrer seg i media, og også de med solidaritet i forhold til andre land, ikke kommer inn under det begrepet som krever at man skal overvåkes. Dessverre ser vi enkelte ganger at man trækker litt over på det området. Altså: Folk som har klare politiske meninger, eller som f.eks. driver med solidaritetsarbeid inn mot andre nasjoner og frigjøringsbevegelser i andre land, kommer på en måte lett inn i den samme kategorien som dem som skal overvåkes fordi det er helt nødvendig.

Per nå syns jeg Etterretningstjenesten fungerer godt. Vi ser at man har god balanse nettopp på dette feltet. Men det viser også at det utvalget vi har, har en svært viktig jobb å gjøre, slik at man ikke trækker over, noe som fører til at enkeltpersoner urettmessig skulle bli overvåket, med de belastninger som vi vet det vil være for dem det gjelder.

Statsråd Knut Storberget [10:20:32]: Innledningsvis vil jeg vise til at EOS-utvalget på generelt grunnlag gir uttrykk for at man i 2005 ikke har avdekket rutinesvikt eller graverende saker i forbindelse med kontrollen av Politiets sikkerhetstjeneste – PST. EOS-utvalget gir videre uttrykk for at det ikke har forekommet problemer i samarbeidsforholdet mellom utvalget og PST, og at tjenesten syns å være lydhør for de synspunkter som utvalget fremmer. Dette er tilfredsstillende og, på bakgrunn av hva saksordføreren også gir uttrykk for, særdeles viktig både i forhold til den tiden vi lever i, og, ikke minst, i forhold til de nye redskaper – nye metoder og nye tvangsmidler – som Stortinget i forrige periode gav åpning for. Det aktualiserer all mulig grunn til å påpeke betydningen av en effektiv og god kontroll, enten av mer politisk art eller annen type formell kontroll.

I 2005 har utvalget mottatt ti klager fra enkeltpersoner rettet mot PST, mot tolv i 2004. Jeg registrerer at antallet klagesaker er relativt stabilt, og at det ikke er uttalt kritikk mot PST i noen av sakene.

Kontrollen med tjenestens arkiver og registre utgjør kjernen i EOS-utvalgets løpende inspeksjonsvirksomhet overfor Politiets sikkerhetstjeneste, og tjenestens nye arbeidsregister SMART har gjort det mulig for utvalget å utføre en bedre kontroll i 2005 enn tidligere. I denne forbindelse registrerer jeg med tilfredshet at utvalgets kontroll av arbeidsregisteret ikke har avdekket kritikkverdige forhold av generell karakter.

Den rutinemessige og stikkprøvebaserte kontrollen med tjenestens behandling av personopplysninger er av grunnleggende betydning for å kunne vurdere på en forsvarlig måte om PST i praksis overholder kravet om en individuell vurdering før opplysninger om enkeltindivider blir registrert, og at den skjønsmessige terskelen for registrering ikke legges for lavt. I denne forbindelse tar jeg til etterretning at EOS-utvalget i løpet av 2005 har stilt spørsmål ved begrunnelsen for å opprettholde enkeltregistreringer, og at PST i de fleste av disse tilfellene har funnet det riktig å slette registreringene. Stikkprøver ved inspeksjon av lokale PST-enheter viste i ett tilfelle at emnearkivet ikke var gjennomgått for å fjerne unødvendige

personopplysninger, og at arkivmaterialet var av eldre dato og uten faglig relevans. Utvalget anmodet på denne bakgrunn enheten om å prioritere arbeidet med å gjennomgå de aktuelle arkivene. Disse forholdene vil også bli fulgt opp gjennom Justisdepartementets inspeksjonsvirksomhet i PST.

Den sentrale enhet i PST registrerte i 2004 seks personer i sitt arbeidsregister på grunnlag av uttalelser til media som oppfordret til å gi støtte til opposisjonsgrupper som også benyttet voldelige midler og terroraksjoner i sin motstand mot regimet i en stat, som også saksordføreren var inne på. Da forholdet ble tatt opp av EOS-utvalget, besluttet PST å slette de aktuelle registreringene. Utvalget bad likevel om å få avklart hvorvidt tjenesten mente at registreringene var i samsvar med det regelverket som gjaldt da de ble foretatt, og om det burde vært foretatt en individuell vurdering av vilkårene for registrering basert på uttalelsene den enkelte hadde kommet med.

I sitt svar opplyste PST at de aktuelle registreringene ble foretatt med tanke på at det skulle gjøres ytterligere undersøkelser, men at slike undersøkelser dessverre ikke var blitt foretatt innen rimelig tid. Slik tjenesten vurderte registreringene, lå de derfor innenfor det mandat tjenesten var satt til å ivareta, og en individuell vurdering av de enkelte personer ville det, ifølge tjenesten, være naturlig å foreta i den videre bearbeidelsen av innhentet informasjon.

I avsluttende brev fra EOS-utvalget til PST skrev utvalget bl.a. at det

«under enhver omstendighet ikke (er) tilfredsstillende at flere personer ble registrert på grunnlag av politiske uttalelser til media uten at det ble foretatt noen individuell vurdering ut fra hva den enkelte hadde uttalt, eller gitt annen individuell begrunnelse for registreringene».

Jeg deler utvalgets synspunkter på dette punkt, og understreker viktigheten av at det foretas en individuell vurdering med hensyn til om en person skal registreres.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 2593)

S a k n r . 3

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om årsmelding for 2005 fra Stortingets ombudsmann for forvaltningen (Innst. S. nr. 166 (2005-2006), jf. Dokument nr. 4 (2005-2006))

Lodve Solholm (FrP) [10:25:13] (leiar i komiteen og ordfører for saka): Stortinget handsamar i dag årsmeldinga for 2005 frå Stortingets ombudsmann for forvaltninga, Dokument nr. 4 for 2005-2006. Det er viktig å peike på ombodsmannens viktige funksjon i eit ope og pluralistisk, demokratisk samfunn. Ein kan vel seie det slik at ordninga med ein ombodsmann for forvaltninga har vore vellukka. Det er vel rett å seie at mange land har kopiert ordninga, samstundes som vi når vi er med på å drive fram demokratiutvikling i andre land, lèt ein institusjon som om-

(Solholm)

bodsmannen for forvaltninga vere ein del av opplegget for demokratiopplæring.

Det er også interessant å leggje merke til at ordet «ombodsmann» no er eit ord som ein nyttar seg av på mange språk.

Eg synest det er på sin plass å gi ros til ombodsmannen for det arbeidet som blir utført. Ein legg merke til at talet på saker som blir tekne opp etter eige initiativ, er aukande. Dette gir funksjonen eit sterkare element av dynamikk. Komiteen har elles inntrykk av at ombodsmannen også i 2005 har teke i vare sine kontrollfunksjonar på ein god og tilfredstillande måte.

Komiteen ser elles at talet på saker ombodsmannen mottek frå eksterne aktorar, er relativt stabilt, frå 1 956 saker i 2005 mot 1 932 saker i 2004.

Komiteen har merka seg at heller ikkje i 2005 har alle forvaltningsorgana teke omsyn til ombodsmannens tilrådingar. Komiteen er noko i tvil om kor stor vekt ein skal leggje på dette, og om det kan vere grunnlag for å drøfte eventuelle reaksjonar. I høve til dette viser komiteen til ei sak som var omtala i årsmeldingane for 2003 og 2004, og under kapitle II og V i årsmeldinga for 2005. Saka handlar om ein kommunetilsett som fekk påtale for ytringar i radio i ei bestemt sak. Trass i at ombodsmannen ved fleire høve har peika på sin kritikk av dette, har ikkje klagenemnda teke dette til følgje og teke saka opp til ny handsaming.

Komiteen skreiv derfor brev til ombodsmannen og bad om eit oversyn over saker der ombodsmannen hadde retta kritikk mot forvaltninga og der forvaltningsorgana ikkje hadde teke dette til følgje. Det er ikkje ein stor prosent av sakene, men sjølsagt ille nok for dei det gjeld. Eg viser derfor til svarbrevet, som er lagt ved innstillinga.

Det er grunn til å merke seg at delar av den offentlege forvaltninga – for å vere konkret: helseføretaka – omgår offentleg innsyn ved å hevde at dei ikkje er ein del av den offentlege forvaltninga og derfor kan nekte Stortingets ombodsmann for forvaltninga innsyn i saker. Komiteen er av den oppfatninga at det er i det offentlege si interesse, ikkje minst når det gjeld å vareta både pasientar og tilsette sine rettar, at ombodsmannen får innsyn i verksemda til helseføretaka. Derfor må det gjennomførast naudsynte tiltak for å leggje til rette for innsyn i verksemda til helseføretaka, så ombodsmannen får høve til å verke som ombodsmann også for helseføretaka sine klientar og profesjonsutøvarar.

Det verkar noko underleg at så mange saker vert avviste utan realitetshandsaming – 870 i 2005. I 40 pst. av desse sakene var grunnivinga at saka framleis var til handsaming i forvaltninga, eller at klagaren ikkje hadde nytta alle høve til å klage. Ei slik grunniving må kunne seiast å vere akseptabel når ein ser det i høve til gjeldande praksis, men likevel står det igjen 60 pst. avviste saker, noko som i tal skulle bli 520. Grunnivingane for avvising er mange. På side 40 i Dokument nr. 4 er det gjort greie for desse.

Med så mange saker som blir avviste, er det særskilt viktig at grunnivingane er gode og klårt formulerte overfor klagaren. Dette må særleg gjelde i dei tilfella der det er tvil. Det er derfor betre å handsame ei sak for mykje enn ei sak

for lite. Det er rett, når dette er sagt, å gjere merksam på at talet på saker som blir realitetshandsama, er aukande sett i høve til talet på avviste saker.

Det er positivt at ombodsmannen satsar sterkare på å ta opp saker på eige initiativ, og at denne ordninga er blitt vidareført og styrkt i 2005, i tråd med tidlegare signal frå komiteen. Det er eit relativt stort sprang frå 18 saker i 2004 til 64 saker i 2005.

Komiteen ser klårt at sakshandsaminga må bli omstendleg og derfor ta relativt lang tid, med innhenting av dokument og fråsegner frå alle paratar for å få sakene mest mogleg klare.

Komiteen meiner likevel det er særskilt viktig at den enkelte saka blir handsama så raskt som råd er. Men dette målet må ikkje kome i konflikt med det målet å ta opp fleire saker på eige initiativ. Det kunne ved eit seinare høve vore greitt å få fram den gjennomsnittlege sakshandsamingstida på saker som kjem frå innbyggjarane, og dei sakene som ombodsmannen tek initiativ til sjølv. Kanskje kan vi få ei slik oversikt ved neste høve, i Dokument nr. 4 for 2006–2007.

Komiteen ser positivt på at ombodsmannen vidarefører arbeidet sitt ved å påvise manglar ved lover, forskrifter og praksis. Regelverk og praksis bør vere under kontinuerleg oppdatering for å kome skiftande behov i møte. Særleg vil komiteen peike på behovet for å forenkle regelverket i dei høva det står fram som unødige komplisert og lite tenleg.

Offentleg verksemd er regulert av ei rekkje lover. Det er særskilt viktig at dei som arbeider med desse lovene, har naudsynt kunnskap og nyttar seg av dei. Komiteen ser at det skjer svikt. Det gir grunn til å kople inn eit eksternt organ, som Stortingets ombodsmann for forvaltninga. Det er derfor rett å seie at ombodsmannens rolle som rettleiar overfor offentleg verksemd er å sjå på som særskilt viktig.

Elles viser eg til innstillinga.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 2593)

S a k n r . 4

Interpellasjon fra representanten May-Helen Molvær Grimstad til barne- og likestillingsministeren:

«De fleste kvinner ønsker å kombinere arbeid med omsorg for barn. Det er viktig at både arbeidsgiver og offentlige støtteordninger legger til rette for dette. I dag må kvinner ut i lønna arbeid i minst 6 måneder etter en fødselspermisjon for å tjene opp nye rettigheter til fødselspermisjon med lønn. I Sverige har de en ordning som gir rett til fødselspenge uten å tjene opp nye rettigheter når det er kort tid mellom fødslene. I St.prp. nr. 1 (2005-2006) står det at departementet i 2006 «vil følge opp Stortingets behandling av Ot.prp. nr. 104 (2004-2005) om forslag til forbedringer og forenklinger av fødsels- og adopsjonspengeordningen. [...] Departementet ser på regelverket for opptjening av fødselspenge med sikte på å vurdere rettighetene for foreldre som får barn med kort tidsintervall.»

Hvordan vil statsråden følge opp dette arbeidet?»

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [10:32:51]: Mange foreldre slit med å få kvardagen til å gå opp. Kor mykje vi jobbar, og korleis vi har det på jobb, betyr svært mykje for korleis vi har det med våre næraste. Arbeidslivspolitikken er derfor ein sentral del av Kristeleg Folkepartis familiepolitikk. Moglegheit til eit fleksibelt arbeidsliv for småbarnsforeldre med deltid og heimekontor i periodar gir tid til barna og motverkar tidsklemma.

Kristeleg Folkeparti ønskjer å gjere arbeidslivet meir familievennleg. Mange vel å få barn seint, bl.a. på grunn av utdanning. Ofte kjem barna tett når dei først kjem. Kristeleg Folkeparti trur at ei ordning som gir rett til foreldrepengear sjølv om ein ikkje har tent opp nye rettar, vil vere ein bonus til både småbarnsforeldre og arbeidsgivarar. Ved at kvinner beheld rettane til foreldrepengear sjølv om dei ikkje er i lønt arbeid mellom fødslane, blir det opp til den enkelte å velje om ein vil jobbe ein kort periode eller vere heime med førstemann i påvente av neste barn. Dette er viktig i kampen mot tidsklemma.

Gjennomsnittsalderen til dei som blei mødrer for første gong, har stige jamt og trutt dei siste åra. I 2004 var gjennomsnittsalderen for førstegangsfødande 28 år. I 1989 var den tilsvarande alderen 25,3 år – med andre ord har den gjennomsnittlege fødealderen for kvinner som får det første barnet sitt, stige med 2,7 år dei siste 15 åra.

Mens mange synest det er greitt å jobbe mellom to fødselar, er ikkje det tilfellet for alle. Avhengig av både familiesituasjon og arbeidssituasjon er kravet til ny opptjeningssperiode vanskeleg å oppfylle for ein del. Ei ordning som gir rett til foreldrepengear sjølv om ein ikkje har tent opp nye rettar, vil betre økonomien for småbarnsforeldre og truleg føre til fleire fødselar.

I budsjettinnstillinga for 2006 uttalte ein samla komitee følgjande:

«Komiteen viser til at i dag må kvinner ut i lønnet arbeid i minst 6 månader etter en fødselspermisjon for å tjene opp nye rettigheter til fødselspermisjon med lønn. Komiteen har merket seg at departementet i 2006 vil vurdere regelverket for opptjening av fødselspenger med sikte på å vurdere rettighetene for foreldre som får barn med kort tidsintervall. Komiteen er tilfreds med dette og mener en endring i regelverket kan bidra til å motvirke tidsklemma.»

Eg er glad for at ein samla komitee gav støtte til dette arbeidet, og er spent på kva statsråden vil gjere for å følge opp Stortingets signal.

Debatten om regelverket for foreldrepengear har ofte blitt til ein debatt om likestilling. Omgrepet «likestilling» handlar om likeverd mellom kjønna: lik verdi, like moglegheiter og like rettar. Likestilling handlar også om fri-dom, fridom til å velje kva som passar den enkelte best: dokker eller bilar, yrkesaktivitet eller heimearbeid med omsorg for barn. Rett til å bestemme over eige liv er essensen i likestillingsdebatten. Likestilling mellom kvinner og menn er det same som demokrati og likeverd.

Kampen for likestilling må drivast både i det offentlege rom og i den enkelte heim. Først når begge slaga er vunne, er likeverd ein realitet. Politikaranes oppgåve er å sikre like moglegheiter for både kvinner og menn – og

å lage lovverk som sanksjonerer brot på regelverket om likestilling. I dagens verkelegheit kan ikkje likestillingskampen berre vere kvinners kamp for likeverd. Også fedranes kamp for meir tid med barn må omfattast av omgrepet.

Korleis kan vi som politikarar sikre like moglegheiter for kvinner og menn? For det første ønskjer vi å sikre familien økonomisk. Sjølv om ein god familieøkonomi i første rekkje har som mål å sikre barna og hindre fattigdom, har det også eit klårt likestillingsperspektiv. Dei fleste overføringane til barnefamiliane kjem kvinner til gode. Vi har ei fast månadleg barnetrygd til alle barn, som blir utbetalt til mor. Vi har skatteordningar som kjem barnefamiliane til gode. I tillegg har vi kontantstøtte til foreldre som ikkje bruker full barnehageplass før barnet fyller tre år.

Barnehagane er sjølve grunnpilaren dersom vi skal snakke om reelle val. I Noreg betaler staten 80 pst. av drifta til barnehagane. Vi håper å kunne tilby ein barnehageplass til alle som ønskjer det, i løpet av kort tid.

For det andre legg vi til rette for at kvinner skal kunne ta del i arbeidslivet på line med menn. Vi har stillingsvern og forbod mot diskriminering. Det er ikkje tillate å diskriminere kvinner i samband med svangerskap og fødsel, eller fordi mor og far nyttar seg av rettar og permisjonsordningar. Foreldre som tek omsorgspermisjon, har krav på å få igjen den same stillinga når dei kjem tilbake til arbeidslivet.

For det tredje skal kvinner og menn kunne kombinere familie og lønt arbeid. Eg er oppteken av at kvinner og menn bør dele familieforpliktingane og -rettane, på same måten som både kvinner og menn tek del i politikk og arbeidsliv. Derfor har vi ein regel om at fem veker av den lønte permisjonen er reservert far. Denne fedrekvoten blei innført i 1993, og i dag er det over 80 pst. av fedrane som brukar desse vekene. Frå 1. juli i år vil fedrekvoten bli utvida til seks veker. Stadig fleire fedrar vel å vere heime lenger. Det er veldig bra.

Foreldre har også rett til å vere heime når barna er sjuke, og høvet til å arbeide deltid er utvikla. Men det er viktig at deltidsarbeid er frivillig. Vi veit at spesielt mange kvinner jobbar ufrivillig deltid. Derfor er den nye arbeidsmiljølovas paragraf om fortrinnsrett til stilling viktig.

I tillegg er valfridom eit viktig prinsipp. Småbarnsforeldre skal sjølve kunne velje den omsorgsforma dei meiner er best for barnet: barnehage eller kontantstøtte, eller ein kombinasjon. Då er det viktig ikkje å svekkje korkje kontantstøtta eller barnehagane, for då blir valfridomen samtidig redusert.

Eg trur vi kan bli samde om at eit mål for likestillings- og familiepolitikken er at både kvinner og menn skal kunne kombinere yrkesaktivitet og omsorg for barn. Denne strategien er basert på gode familiepolitiske ordningar med høg lønnskompensasjon og stor grad av tryggleik i arbeidslivet. Vi har i stor grad lukkast med dette.

Vi har ei relativt høg fruktbarheit: 1,84 barn pr. kvinne er blant det høgaste i Europa. Vi ser at majoriteten av mødrane fortset i lønt arbeid etter at dei har fått barn. 74 pst. av mødrer til barn under tre år og 83 pst. av mødrer til barn

mellom tre og seks år er yrkesaktive. Likevel veit vi at mange småbarnsfamiliar slit økonomisk.

Noreg er i ferd med å gjennomføre ei stor pensjonsreform. Det er sjølvsagt at systemet framleis skal vere kjønnsnøytralt. For å kompensere for at kvinner som mødrer – og menn som fedrar – kan vere heilt eller delvis ute av yrkeslivet i periodar, har vi forbetra ordninga som gir foreldre pensjonsopptjening når dei har omsorg for eigne barn i heimen.

På same måten meiner Kristeleg Folkeparti at ordninga med foreldrepengar må bli mindre stivbeint. At det er kort tid mellom fødslane, vil seie at ei kvinne allereie er gravid eller blir gravid idet ho går ut i jobb igjen. Samtidig er barn nummer ein ein eittåring, med dei utfordringane det inneber.

Foreldre har hovudansvaret for barns oppvekst, og det er viktig at samfunnet legg best mogleg til rette for at dei kan følgje opp det ansvaret på ein god måte. Kva det vil seie, varierer frå familie til familie. Familiar er forskjellige og har ulike behov. For å sikre barn best moglege oppvekstvilkår er det viktig med ein fleksibel familiepolitikk. Kva vil statsråden gjere for å lette tidsklemma for foreldre som får barn med kort tidsintervall?

Statsråd Karita Bekkemellem [10:41:06]: Foreldre som får barn med kort tidsintervall, er i en livsfase der det stilles store krav. Omfattende omsorgsoppgaver skal kombineres med arbeid. Som representanten Molvær Grimstad påpeker, er det viktig at offentlige støtteordninger og arbeidslivet legger til rette for dette. Retten til lønnet permisjon er den viktigste ordningen som er utviklet for å gjøre denne kombinasjonen mulig.

Som det påpekes av interpellanten, er det varslet en gjennomgang av regelverket for opptjening av fødselspenger med sikte på å vurdere rettighetene for foreldre som får barn med kort tidsintervall. Jeg vil allerede nå varsle at jeg ser noen negative sider ved en slik endring. Likevel synes jeg det er positivt at vi nå får muligheten til å ha en debatt som kan belyse flere sider av dette temaet, som interpellanten også tok opp nå i sitt innlegg. Jeg regner med at departementet er ferdig med sin gjennomgang i inneværende år, og debatten her i dag vil være fruktbar i forhold til en slik gjennomgang.

Representanten Molvær Grimstad fokuserer på kvinners utfordringer. Jeg vil imidlertid understreke at foreldre er sammen om de felles utfordringene. For kvinners yrkesdeltakelse og fødselsraten, men ikke minst av hensyn til barna er fedrenes deltakelse sentral. Barn har behov for nær kontakt med begge foreldre. At fedre tar del i omsorgen, er dessuten en forutsetning for økt yrkesaktivitet blant kvinner. Undersøkelser gjennomført i europeiske land viser at det er en sammenheng mellom høy yrkesaktivitet blant kvinner, høy fødselsrate og gode omsorgsløsninger.

En av de viktigste utfordringene i dagens familie- og likestillingspolitikk er derfor å jobbe for et likestilt foreldreskap. Stadig flere fedre tar i dag økt ansvar for barna, noe som bl.a. illustreres ved fedres bruk av fedrekvoten, som representanten også var inne på i sitt innlegg. Det er

likevel slik at mødre tar lengst permisjon, og det er de som arbeider mest deltid når barna blir større. Fedre arbeider like mye som før. Relativt få fedre tar mer fødselspermisjon enn fedrekvoten. Det er derfor behov for å støtte en utvikling der fars omsorgspotensial utnyttes på en bedre måte. Et likestilt foreldreskap bør merkes gjennom menns tilpasninger i arbeidslivet. Regjeringens mål er å øke fedres uttak av fødselspenger. Å ha permisjon fra jobben for å ha omsorg for barn gir en særlig mulighet til å etablere en god relasjon til barnet. Når mor og far deler permisjonen, etableres en praksis med omsorgsfordeling mellom foreldrene, noe som vil gjenspeile seg når barna blir større. For foreldre med flere små barn vil det være særlig viktig at foreldrene fordeler omsorgsoppgavene. Dette er ikke minst viktig for å avhjelpe det som foreldre opplever som tidsklemme. Vurderingen av rettighetene til foreldre som får barn med kort tidsintervall, må foretas i lys av dette.

Etter dagens regler er retten til fødselspenger betinget av yrkesaktivitet i minst seks av de siste ti månedene forut for stønadperioden. Foreldre som får flere barn, må derfor vanligvis gå ut i arbeid etter en avsluttet fødselspengeperiode for å opptjene rett til fødselspenger for det neste barnet. En mulig måte å styrke rettighetene til foreldre som får barn med kort tidsintervall, er å lempe på dette opptjeningskravet, f.eks. slik at opptjeningen av rett til fødselspenger for ett barn også skal gjelde for neste barn hvis aldersforskjellen mellom barna er tilstrekkelig liten. Den svenske «snabbhetspremien» gir foreldrene rett til å ta opptjeningsgrunnlaget fra første barn med til neste barn hvis aldersforskjellen er mindre enn to og et halvt år.

Utgiftene ved en såkalt søskenbonus for barn med inn-til to og et halvt års aldersforskjell er kostnadsberegnet til anslagsvis 200 mill. kr i årlige merutgifter for folketrygden. Jeg ser flere ulemper ved en slik ordning. Den vil motvirke målet om at fedre skal ta ut en større del av fødselspermisjonen. En søskenbonus er skreddersydd for mødre som tar ut mesteparten av stønadperioden, og som fortsetter i ulønnet permisjon fram til neste barnefødsel. Et manglende krav om opptjening til full lønn under permisjonen ved neste barn vil påvirke flere kvinner i retning av å jobbe mindre mellom to fødsler. Når mor legger opp til å være hjemmeværende i en lang periode, vil dette legge begrensninger for fars muligheter til å ta ut en lønnet permisjon. Det er derfor sannsynlig at en søskenbonus vil forsterke dagens tradisjonelle kjønnsrollemønster, der mor tar lengst permisjon og far jobber like mye som før han fikk barn.

Jeg ønsker ikke å styrke rettighetene til foreldre som får barn tett, på bekostning av sentrale likestillingshensyn. I dette ligger også en bekymring for kvinners yrkesdeltakelse. En søskenbonus legger til rette for at kvinner kan være borte fra arbeidslivet sammenhengende i flere år i tilknytning til barnefødsler. Det er uheldig sett i forhold til samfunnets behov for arbeidskraft. Langvarige avbrudd vil være en belastning for senere yrkesliv, særlig for kvinner med ustabil arbeidslivstilknytning fra før. Jeg er også bekymret for at dette kan ha en negativ innflytelse på arbeidslivets holdning til kvinnelige arbeidstakere.

Rettighetene til foreldre som får barn med kort tidsintervall, må også ses i sammenheng med rettighetene til andre foreldre som faller utenfor fødselspengeordningen på grunn av manglende opptjening. Vilkåret om seks måneders opptjeningstid er absolutt, og manglende yrkesaktivitet i bare noen få dager kan medføre tap av rettigheter. Dette gjelder uavhengig av årsaken til manglende yrkesaktivitet og uavhengig av om stønadsmottaker har vært yrkesaktiv før eller kommer til å bli det senere.

Kvinner som ikke har opptjent rett til fødselspenger, har i dag rett til en engangsstønad på ca. 33 000 kr. Dagens regler gir store forskjeller mellom foreldre som har, og foreldre som ikke har opptjent rett. Dersom én opptjenningsperiode skal utløse rett til flere stønadsperioder, vil denne forskjellen bli enda større.

En styrking av rettighetene til foreldre som får barn tett, må sannsynligvis vurderes i forhold til andre endringer vi ønsker å gjennomføre i fødselspengeordningen. For meg er det viktig at vi får gjennomført reformer som fremmer likestilling mellom foreldrene i fordelingen av omsorg og arbeid, og som også vil ha en positiv effekt på fødselsraten.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [10:48:52]: Eg takkar statsråden for svaret. Eg tolkar henne slik at når det gjeld sjølve saka i forhold til slik som det er i Sverige, er ho ikkje så veldig positiv til å få gjennomført søskenbonus i Noreg, men ein driv og greier det ut.

Når det gjeld det statsråden sa om likestilt foreldreskap og om å styrkje likestilling mellom kvinner og menn, er eg heilt einig i det, men det betyr ikkje at når ein jobbar for likestilling, og når ein skal jobbe for at fedrar tek aktivt del i omsorga for små barn, skal ein ha ein politikk som ikkje legg opp til at folk kan velje litt annleis. For dei som får barn seint, ønskjer å få barn tett og ønskjer å vere heime i ein kortare eller lengre periode, vil søskenbonus vere ei ordning for dei som ønskjer å gjere seg nytte av det, slik som det er i Sverige. Det betyr ikkje at om ein innfører den ordninga i Noreg, så skal alle leggje opp sine liv etter henne, men det gir ei moglegheit. Derfor hadde eg håpt at statsråden var meir positiv i forhold til det. Då ville det kunne bli mindre stress for enkelte småbarnsforeldre, som blir veldig oppjaga av at dei må greie å opptene nye rettar før dei får neste barn – kanskje vente med å få barn nummer to lenger enn det dei egentleg ønskjer, på grunn av at dei skal opparbeide nye rettar. Så i forhold til tidsklemma som småbarnsforeldre har, og stresset i kvardagen, vil dette for enkelte kunne gjere dagen litt enklare.

Når det gjeld det som statsråden var inne på om ein-gongsstønad for dei som ikkje er yrkesaktive, er det klart at han er låg. Han er blitt auka, men det er også ønskt at han hadde blitt betydeleg høgare enn det han er i dag, for som statsråden sa, er det absolutt at du må ha opptent seks månader – du må ha vore i yrkesaktivitet i seks månader – for å få rett til lønt svangerskapspermisjon.

Har statsråden sett noko på den erfaringa dei har i Sverige? Ordninga med søskenbonus når dei får barn veldig tett, er ei ordning som ein har innført i Sverige, og som eg har skjønnt veldig mange er bra fornøgde med. Sjølv om

statsråden er oppteken av at kvinnene skal vere mest mogleg i yrkeslivet, er det noko med å overlate noko av dette ansvaret til dei foreldra som står nærast dei problemstillingane som dei opplever i sin kvardag, og lytte til dei.

Statsråd Karita Bekkemellem [10:51:58]: Jeg har lyst til å starte med å si at det er viktig hvordan vi legger opp velferdsordningene våre, for en enkelt sak kan ha store konsekvenser for et samfunn på sikt i forhold til andre politiske uttalte mål vi har.

Nettopp innenfor familiepolitikken vet vi at det vi nå snakker om, kan ha store konsekvenser. Som jeg var inne på i mitt innlegg, tror jeg det er utrolig viktig at vi i familiepolitikken i årene framover har fokus på et foreldreskap der begge partene skal delta på en likeverdig måte. Jeg mener at vi er nødt til å fokusere på å gi pappa mer plass i barnas liv. Derfor føler jeg også at det har vært et uttalt politisk mål som hele Stortinget har vært enig om, at en utvidelse av permisjonsordningen skal forbeholdes far.

Det er ingen tvil om at dette forslaget vil ha store utgiftssider også. Som jeg pekte på i mitt innlegg, blir det også en litt prinsipiell debatt i lys av det forslaget Kristelig Folkeparti legger opp til, og det er: Hva med dem som ikke har disse rettighetene i dag, som kanskje mangler en uke eller to uker på å få permisjonsrettighetene sine ivare tatt? Det vil kunne oppleves særdeles urettferdig hvis dette kun skal forbeholdes den ene gruppen.

Jeg har lyst til å si at vi tar en gjennomgang på en seriøs og ordentlig måte i departementet. Jeg synes det var riktig i denne debatten å synliggjøre de argumentene som jeg har mot ordningen, slik jeg i hvert fall føler diskusjonen ligger i dag. Men jeg kan love interpellanten og Stortinget at vi skal gå veldig seriøst og nøye inn i dette, og hvis jeg blir overbevist om at det vil være riktig å endre standpunkt, skal jeg gjøre det. Men pr. i dag er vi også i en situasjon i Norge der vi har behov for mer arbeidskraft. Dette handler ikke om at ikke kvinner skal få lov til å delta i barnas liv. Jeg mener at nettopp Arbeiderpartiet har hatt en politikk som har lagt opp til reformer som har gjort det mulig å komme helt på topp i verdenssammenheng i forhold til å klare å kombinere høy yrkesdeltakelse med det å føde barn.

Jeg skal ikke nå gå inn på kontantstøttedebatten – jeg kunne vært fristet til det. Men det må være helt klart at de ordningene vi legger opp til, kan få store konsekvenser på mange områder utover det som kanskje var intensjonen i utgangspunktet.

Gunn Karin Gjøl (A) [10:55:08]: Dagens foreldrepermisjonsordning er en veldig god ordning, og sett i et internasjonalt perspektiv er det veldig mange kvinner og menn – ikke minst i Europa, men også i andre deler av verden – som misunner småbarnsforeldre i Norge den gode permisjonsordningen som vi har. Det er ingen tvil om at vi har en unik mulighet i dette landet til å kombinere det å få barn og det å være yrkesaktiv. Det vi også ser, er at de nordiske landene, som har disse gode permisjonsordningene hvor det er muligheter for å ta ett års permisjon i forbindelse med fødsel, er de landene som har den

høyeste yrkesdeltakelsen blant kvinner, og som klarer å kombinere det med et høyt antall barnefødsler. Det er egentlig ganske unikt at vi klarer å få til en kombinasjon av en så høy yrkesdeltakelse blant kvinner og likevel ligge på Europa-toppen når det gjelder antall barnefødsler. Egentlig skulle det tilsi det motsatte. Vi har gode ordninger, ikke minst i forhold til fødselspermisjon, som gjør at det er mulig å kombinere jobb og familie. Men også barnehage er et viktig tiltak i så måte.

Samtidig er jeg enig med interpellanten i at det er flere ting i fødselspermisjonsordningen vår som vi må se på, og som bør forbedres. Det er svakheter ved ordningen – vi har fremdeles en vei å gå. Vi har bl.a. ambisjoner om å utvide ordningen ytterligere, og at fedre skal få en større andel av permisjonstida. Men vi ser også i ordningen vår at fedre i dag blir diskriminert i den forstand at de ikke har egne opptjente rettigheter. Vi vet at permisjonsordningen vår er veldig dårlig for sjølstendig næringsdrivende, fordi man ikke har egne rettigheter til foreldrepenger. Det kan også være sånn at kvinner med tette barnefødsler bør få bedre rettigheter enn hva de har i dag. Men det siste er jeg faktisk litt i tvil om, og der er jeg enig med statsråden. For hvis man ser på dagens ordning, er det sånn at man er nødt til å jobbe seks måneder for å få opptjente rettigheter til fødselspenger, eller foreldrepenger, som vi nå har endret navnet til. Det vil si at tar man permisjon med 80 pst. lønn, vil mor, dersom hun tar ut hele permisjonen sjøl, eksklusiv fedrekvoten, kunne være hjemme med barnet til barnet er ti måneder gammelt, og deretter gå ut i arbeid igjen. I så fall betyr det at man ikke kan ha tettere barnefødsler enn at det må være 16 måneder mellom hvert barn. Det må man jo si egentlig er et forholdsvis tett søskenkull, det også.

Jeg er skeptisk til å endre den praksisen vi har i dag, og det av flere grunner.

For det første er fødselspermisjonsordningen vår en trygderettighet, og som alle andre trygderettigheter bør den være basert på arbeidslinjen, at man skal ha opptjente rettigheter. Vår ambisjon har nettopp vært å legge til rette for muligheten til å kunne kombinere jobb og omsorg for barna. Det å bidra til å sikre kvinner bedre rettigheter i arbeidslivet er også viktig.

Dessuten tror jeg ikke vi skal motivere til at kvinner har tettere barnefødsler enn 14–16 måneder mellom hvert barn, ut fra et helseperspektiv.

Og så mener jeg at man ikke må legge opp til en ordning som bidrar til at kvinner får et lengre fravær fra yrkeslivet enn hva de allerede har i dag.

For det fjerde mener jeg at en slik ordning vil motvirke målet om at fedre skal ta ut en større del av fødselspengeperioden. En såkalt søskenbonus, som en har i Sverige, er skreddersydd for mødre som tar ut mesteparten av stønadperioden sjøl, og som fortsetter i ulønnet permisjon fram til neste barnefødsel. Et manglende krav om opptjening for å ha rett til lønn ved permisjon ved neste barn vil altså påvirke flere kvinner i retning av å jobbe mindre mellom to fødsler.

Representanten Molvær Grimstad snakket om tidsklemma. Jeg tror vi har litt ulik oppfatning. For meg dreier

tidsklemma seg om den hverdagen småbarnsforeldre møter etter at begge to har gått ut i yrkesaktivitet igjen og skal levere barn i barnehage. Nøkkelen for å løse tidsklemma er nettopp å slippe fedre mer til, og skal man klare det, må man sørge for at fedre tar en større del av permisjonen i forbindelse med fødsel. Det er bare på det grunnlaget man sørger for at også fedre i etterkant tar et større ansvar for barna. På den måten klarer vi å komme oss ut av tidsklemma.

Derfor er jeg, som statsråden, veldig skeptisk til at vi skal legge opp til en ordning med søskenbonus, fordi jeg tror det vil bidra til at fedre får mindre tilgang til å være hjemme med sine barn enn ved de ordningene vi har i dag.

Karin S. Woldseth (FrP) [11:00:26]: Det var veldig betryggende, synes jeg, å høre statsråden snakke om likestilt foreldreskap og at pappa skal involveres mer. Det er jo dette Fremskrittspartiet har stresset gang etter gang, at foreldre må likestilles.

Kristelig Folkeparti snakker om og ønsker seg en søskenbonus. Det kan – det hørte vi statsråden si – bli relativt dyrt. Det blir også dyrt samfunnsøkonomisk, og for arbeidsgivere blir det nesten umulig å få oversikt.

Representanten Molvær Grimstad snakket også om tidsklemma. Jeg må jo si at jeg er av samme oppfatning som representanten Gjøl, for tidsklemma er faktisk et heseblesende hverdagsliv, og man kommer ikke i en tidsklemme selv om man har barn med 16 måneders mellomrom. Der kan jeg snakke av erfaring.

Den norske fødselspermisjonsordningen er faktisk en av de beste i verden. Folk kommer fra både Kina, Tyskland og alle steder fra for å lære mer om vår ordning og hvordan den bl.a. stimulerer kvinner til å føde flere barn, så jeg synes ikke at vi skal røre ved den slik som den er nå. Småbarnsforeldre får utrolig mye støtte i Norge i forhold til i andre land, bl.a. fødselspenger, billige barnehager, barnetrygd mv. Denne problemstillingen hadde ikke vært særlig relevant hvis vi hadde fått flertall for vårt forslag i en sak som skal behandles senere i dag, i Odelstinget, som handler om fedrekvote. Vi i Fremskrittspartiet ønsker oss nettopp det som alle snakker om, et likestilt foreldreskap.

Jeg vil også rette en advarende pekefinger, for å si det slik, mot Kristelig Folkeparti når de ønsker f.eks. at mor skal være hjemme over lengre tid, for kvinner er allerede nå de store taperne i pensjonsordningene, og med den lange permisjonstiden får de heller ikke muligheten til å opparbeide seg pensjonsrettigheter. Man kan også med det tempoet som er ute i arbeidslivet i dag, faktisk risikere å bli akterutseilt.

Kristelig Folkeparti flørter med småbarnsforeldrene. Nå er det ganske påfallende at det ikke er mer enn åtte måneder siden de gikk ut av regjering, og de jobbet ikke for å få verken søskenbonus eller andre ting som skulle styrke kvinnens rett, i den regjeringsperioden, så det blir for meg litt paradoksalt at de nå stresser med dette. Men det er opp til Kristelig Folkeparti å være med og bidra til å støtte det forslaget som vi kommer til å fremme senere i dag, som går nettopp på å endre lov- og regelverk for å likestille

begge foreldrene i forbindelse med svangerskapspermisjon. Da tror jeg nemlig at problemet med at de må være i arbeid i seks måneder mellom fødselspermisjonene, kunne vært unngått, nettopp ved at pappa ble mer aktiv i forhold til å være hjemme. Vi tror faktisk på foreldrene og deres muligheter til å vurdere hva som er best for dem selv. Så jeg synes det er betryggende at statsråden ikke synes dette er noe spesielt godt alternativ, og jeg er svært glad for at vi nå diskuterer likestilt foreldreskap.

Olemic Thommessen (H) [11:04:33]: Mye er sagt i denne saken, og jeg ser at vi har en interessant sak under oppseiling, hvor likestillingshensyn og foreldres valgfrihet blir temaet. I det perspektiv var det kanskje litt overraskende å høre Fremskrittspartiets innlegg her i salen, for så vidt som Fremskrittspartiet jo pleier å stå på den foten som handler om valgfrihet, mens representanten Woldseth her gikk veldig langt i å støtte statsråden, som jeg nok synes hadde en veldig klar profil når det gjelder det å sette likestillingshensynene i denne sammenheng svært høyt.

Fra Høyres side er vi positive til den innfallsvinkelen som Kristelig Folkeparti har tatt, uten at vi her og nå vil gå inn i akkurat hvordan denne vektingen skal skje, og hvordan dette regelverket skal se ut. For det er riktig som statsråden sier, at her er det mange implikasjoner som man ikke kan ta stilling til slik rett over bordet i en interpellasjonsdebatt. Men slik vi ser det, er det viktig å gi barnefamiliene rom – rom for å planlegge sin egen hverdag, rom for å planlegge litt over tid. Dagens regelverk fremstår på mange måter som litt vilkårlig. Jeg er blant dem som tror at det å få barn også er noe som bør ta utgangspunkt i naturens og Vårherres medvirkning. Selv om de aller fleste foreldre i dag gjør sitt beste for å styre selv, bør vi ha et regelverk som ikke gjør at det at barn kommer uten at man nødvendigvis har planlagt det, skal være gjenstand for en vilkårlig behandling i forhold til hvilke goder man faktisk får. Det synes jeg nok at dagens regelverk gjør, og særlig blir dette tydelig i en tid hvor alderen til førstegangs fødende er økende, og hvor det å få barn sent er blitt nokså vanlig.

Det er klart det vil medføre en del kostnader dersom man går inn på en endring av regelverket i retning av det svenske. Men jeg kan ikke se at de innvendingene som er reist når det gjelder forholdet til næringslivet, er spesielt viktige. Jeg vet ikke hvor positivt det er å ha arbeidstakere inntil seks–syv–åtte–ni måneder før de går ut i nye permisjoner. Jeg tror ikke det nødvendigvis er noen fordel verken for arbeidsgiver eller for arbeidstaker. Jeg tror heller ikke det er svaret på hvordan vi skal møte mangelen på arbeidskraft i vårt land. Hvis vi skal klare det, må vi nok gå løs på andre og sterkere tiltak.

Høyre ser positivt på en regelendring som vil gå i retning av den svenske ordningen. Vi følger langt på vei de intensjonene som interpellanten har gitt uttrykk for i denne diskusjonen. Vi mener det blir feil hvis likestillingshensyn som sådanne skal stå i veien for et regelverk som skaper romslighet og planleggingsmuligheter for familiene. Likestilling er viktig, og det er viktig at fedrene deltar,

men det må avveies i forhold til den selvbestemmelse som familiene må ha.

Vi avventer med spenning at saken kommer, og tror at det kan bli en interessant debatt. Og vi håper at departementet kommer frem til ordninger der begge disse sett av hensyn er godt ivaretatt.

May Hansen (SV) [11:09:34]: Interpellasjonen fra representanten May-Helen Molvær Grimstad tar opp et aktuelt tema som undertegnede har vært opptatt av og tatt opp i ulike sammenhenger. Det er selvfølgelig fordi jeg har en profesjon som jordmor, så jeg vet godt hvordan disse ordningene fungerer for de fleste.

Det er slik at man ikke alltid kan planlegge et svangerskap, og for dem som blir gravide og skal føde før en har opptjent nye rettigheter eller rettigheter i første svangerskap, kan det bli en økonomisk krise for familien. Så dette gjelder ikke bare flergangsfødende, det gjelder også førstegangs fødende. Jeg er enig med statsråden i at det er urettferdig at man her kun tar opp situasjonen for dem som er flergangsfødende.

Det er ingen god start for familien å slite med dårlig økonomi når man får barn. I Sverige har man nå en ordning som gir rett til foreldrepenger uten at man må tjene opp nye rettigheter når det er kort tid mellom fødslene. Jeg mener at det er viktig å se på de erfaringene man har fra Sverige.

Det store flertallet av norske kvinner ønsker å kombinere arbeid og omsorg for barn, og det er viktig med en familie- og likestillingspolitikk som legger godt til rette for dette.

Vi har gode permisjonsordninger i Norge og en godt tilrettelagt familie- og likestillingspolitikk som gjør at fødselsraten i Norge er meget høy. Barn er vår viktigste ressurs for framtida. Vi er et lite land med få innbyggere, og vi trenger barn. Vi trenger mange barn. Italia er et godt eksempel på feilslått familie- og likestillingspolitikk. Fødselsraten er meget lav, og kvinnene nekter å føde barn fordi det ikke er tilrettelagt for det. De har korte svangerskapspermisjoner, og det er ikke tilrettelagt for å kombinere arbeid med omsorg for barn.

Det interpellanten ikke tar opp i interpellasjonen, er en tilrettelagt politikk for både mor og far slik at begge kan kombinere arbeid og omsorg for barn.

Gode permisjonsordninger er viktig for å sikre god kontakt mellom barn og foreldre i barnets første leveår. Av hensyn til fars kontakt med barnet bør utvidelsen av permisjonen forbeholdes far – vi skal jo senere i dag behandle utvidelse av fedrekvoten med én uke. Regjeringa har i den politiske plattformen fra Soria Moria framforhandlet – ved siden av en utvidelse av fedrekvoten – at vi skal gi far rett til å opptjene selvstendige permisjonsrettigheter. Hver av foreldrene skal gis foreldrepenger på basis av egen opptjening. Hvis far hadde hatt denne rettigheten, hadde ikke problematikken som May-Helen Molvær Grimstad tar opp i sin interpellasjon, vært et økonomisk problem, fordi far hadde hatt rett til permisjon med lønn.

Det første vi må få på plass, er å gi far rett til å opptjene selvstendige permisjonsrettigheter ved siden av en utvi-

delse av fedrekvoten. Dette mener SV nå er det viktigste for familien og for likestillingen. Vi må gi begge foreldrene mulighet til å yte omsorg og være yrkesaktive, og vi må gi økonomisk mulighet til det. Derfor vil vi prioritere fars rettigheter til selvstendig opptjening foran det interpellanten tar opp i sin interpellasjon.

Det kan for enkelte kvinner også være negativt for karrieren å være borte fra jobb lenge hvis en har tette svangerskap. Det er derfor viktig at det legges til rette for at far kan ta sin del med egen opptjening. Dette er viktig for familien og for barnet, men det er også viktig at arbeidsgiver i større grad legger til rette for at både kvinner og menn kan kombinere arbeid og omsorg for barn.

Når det gjelder tidsklemma – det er jo flere andre som har vært inne på det her: Det er helt klart at hvis norske familier skal komme ut av tidsklemma, kan vi ikke lenger ha det slik at menn med barn jobber mer overtid enn menn uten barn. Vi må faktisk legge til rette for at begge to tar sin del av jobben hjemme.

Helt til slutt: Da jeg fødte mitt første barn – det er jo ille å gå tilbake til det, men bare for å se utviklingen vi har hatt i Norge, og hvor bra det egentlig er blitt – hadde vi tolv ukers permisjon med lønn, og vi ammet ett år den gangen også. Jeg husker ikke så veldig godt den tidsklemma, men vi hadde også menn som måtte ta sin del av jobben hjemme.

Erling Sande (Sp) [11:14:34]: Lat meg begynne med å gje ros til representanten May Hansen for eit veldig balansert og godt innlegg om saka. Eg kan stille meg bak veldig mykje av det som ho tok opp.

Eg er glad for at statsråden helsar debatten velkommen. Det betyr at sjølv om statsråden i dag gjev uttrykk for rettmessig skepsis til eit forslag som det ikkje er brukt lang tid på å diskutere, ynskjer ho debatten og er oppteken av å få alle delar av saka belyst. Og det er viktig.

Ein viktig del av dette arbeidet må vere – som fleire har påpeika her – å sjå på kva den såkalla syskenbonusen har ført til i Sverige, og kva erfaringar dei har hausta. For det er kanskje ikkje nødvendigvis slik at ein såkalla syskenbonus står i motstrid til likestilling.

Nokre kvinner ynskjer færre avbrot av yrkeslivet sitt. Det å få born med lengre intervallar betyr at ein lengre periode av kvinna sitt samla arbeidsliv blir oppstykkja på grunn av fødslar. Nokre kvinner ynskjer å få fleire born, men over ein kortare tidsperiode. I tillegg vil det – som fleire har påpeika her – vere kvinner som blir ramma ved fødsel dersom dei ikkje har hatt tid til opptening av rettar.

Lat meg understreke det statsråden seier om viktighetta av at både far og mor tek del i omsorga. Ein sjølvstendig oppteningsrett for far vil vere eit viktig grep for å sikre at fleire fedrar er aktive i dei fyrste åra til borna. Vi må ha eit mål om at dei velferdsordningane vi utformar, er med på å sikre at far får ta meir del i livet til borna.

Dersom erfaringane frå Sverige med den såkalla syskenbonusen skulle tyde på det motsette, må vi tenkje oss veldig nøye om før vi går inn på eit slikt tiltak. Sjølv sagt må innføringa av eit eventuelt slikt tiltak vegast opp mot

andre tiltak på same området, som f.eks. sjølvstendig oppteningsrett for far, auka farspermisjon, tiltak for å betre tilhøva for sjølvstendig næringsdrivande og andre viktige tiltak som Regjeringa har lyfta fram i regjeringserklæringa på dette politikkområdet.

Det er for tidleg å sjå alle konsekvensar av det forslaget som Kristeleg Folkeparti har kasta fram, og det er ikkje mogleg å ta stilling til det her og no. Men debatten om det vil vere med på å belyse fleire sider av saka, og det vil gje Regjeringa viktige innspel i arbeidet vidare.

May-Helen Molvær Grimstad (KrF) [11:17:32]: Eg vil nytte anledninga til å takke for debatten.

Kristeleg Folkeparti er for valfridom og for likestilling. Kristeleg Folkeparti har vore aktivt i forhold til å styrkje likestillinga. Når det gjeld fedrekvoten, som blir vedteken seinare i dag, er det faktisk opphavleg eit forslag frå Bondevik II-regjeringa om å utvide fedrekvoten øyremerkte far. I motsetning til Framstegspartiet vil vi bruke mild tvang mot far for å styrkje likestillinga, fordi ein ser at ved å ha enkelte verkemiddel som er øyremerkte far, blir far meir delaktig i omsorga for barna heilt frå dei er små, og det er ei god investering både for familien som heilskap og ikkje minst for barna.

Når det gjeld dette forslaget om syskenbonus, er det ikkje slik at vi etter at vi har gått ut av regjering, plutselig har teke det opp i ein interpellasjon. Dette er jo ei sak som vi arbeidde med då vi var i regjering, og ein einstemmig komite på Stortinget slutta seg i førre periode til ein merknad der ein sa at det var positivt at departementet såg på dette. Og når vi har gått ut av regjering, er det jo interessant å finne ut korleis den nye regjeringa følgjer opp det arbeidet som var sett i gang. Derfor synest eg det var viktig å få lufta denne saka i dag, for å finne ut korleis Regjeringa ville følgje ho opp. Eg skjønner at det her er ulike synspunkt, men at Regjeringa vil leggje det fram og utgreie det på ein ordentleg måte.

Når det er sagt, er det, sjølv om ein kan ha ulike svar på ulike problem, viktig for Kristeleg Folkeparti at ein gir eit visst handlingsrom for foreldra til å velje sjølve. Når det gjeld dei som ikkje har opptent lønna svangerskapspermisjon, har Kristeleg Folkeparti eit ønske om at ein-gongsstønaden blir auka til 2 G. Men når det gjeld dei tiltaka ein har, skal vi ikkje snu det og seie at vi ikkje skal ha fedrekvote som er øyremerkte far. Nei, vi skal ha ein aktiv politikk i forhold til likestilling og i forhold til familien. Men det er jo slik, som nokre har nemnt her, at det er når ein går ut i jobb igjen, at ein opplever tidsklemma. Då er det enkelte som kanskje ikkje rekk å kome ut i jobb igjen før dei er blitt gravide på nytt, eller som kan kjenne seg stressa på at dei må kome i jobb før dei får barn nr. 2. Dette vil kanskje vere eit tilbod som nokre få ønskjer å benytte seg av, slik at moglegheita ligg der dersom ein i ein periode ønskjer å velje litt annleis. Det er ikkje noko mål for Kristeleg Folkeparti at dette skal vere ei ordning som flest mogleg skal benytte seg av, men vi vil gi ein valfridom, slik at foreldra sjølve kan få avgjere korleis dei vil ha det. Det trur eg kan vere ei god ordning – med litt mindre stressnivå og litt meir valfridom.

Statsråd Karita Bekkemellem [11:20:54]: Jeg har lyst til å takke Stortinget for debatten, og jeg synes at debatten og innleggene var poengterte. Med de signalene vi har fått, har departementet et godt grunnlag for den gjennomgangen vi nå skal foreta.

Jeg har lyst til å si at den rød-grønne regjeringen også er opptatt av både likestilling og valgfrihet, men vi har nok litt forskjellig tilnærming til hva som vil være de ulike veivalgene. Men det er viktig at det ligger fleksibilitet i bunnen i de ordningene vi legger opp til. Derfor tror jeg at noe av svaret på de utfordringene vi har, er – som representanten Gunn Karin Gjul var inne på i sitt innlegg – at det er viktig at vi har permisjonsordninger som også oppleves som fleksible, som gjør at den enkelte familien kan gjøre sine valg sammen med arbeidsgiveren.

Så har jeg faktisk lyst til å ta Fremskrittspartiet litt i forsvar, for i motsetning til Høyre synes jeg innlegget til representanten Woldseth her i dag var svært realistisk i forhold til de utfordringene vi står oppe i. Det er klart at det er veldig enkelt å ha en overordnet målsetting som heter valgfrihet uansett, men jeg mener at nettopp det innlegget vi hørte fra Fremskrittspartiet, viste veldig godt de utfordringene vi har på svært mange andre områder som et slikt forslag vil ha konsekvenser for.

Jeg har bare lyst til å avslutte med at gjennomgangen skal komme. Stortinget skal få muligheten til å ta denne debatten og fatte sine beslutninger.

Så er det også slik at dette har en kostnadsside. Når vi deltar ute i den offentlige debatten, tror jeg nesten alle partier kanskje etter hvert er tjent med at vi har en viss edruelighet når det gjelder hva vi lover på dette feltet. Nå vet vi at vi har debatter og lovnader om selvstendig opp-tjeningsrett for næringsdrivende. Vi har utvidelse av pap-pakvoten. Er det realistisk – og innenfor hvilket tidsrom skal vi ha mulighet for – å legge inn mange hundre millioner mer til et sånt forslag?

Presidenten: Debatten i sak nr. 4 er dermed avsluttet.

S a k n r . 5

Interpellasjon fra representanten Hans Olav Syversen til barne- og likestillingsministeren:

«Den justispolitiske debatten fokuserer av naturlige grunner i hovedsak på gjerningspersonen, på skyld, på straffens lengde, samt på offerets situasjon og rettigheter. En gruppe av ofre for kriminalitet som får liten eller ingen oppmerksomhet, er fangers barn og nær familie. Disse opplever det i mange tilfeller som svært vanskelig å en far, en mor eller et barn dømmes for kriminalitet og må i fengsel. Det er særlig grunn til å ha fokus på situasjonen til fangers barn. Dette er barn som kan oppleve savn, depresjoner, psykososiale plager som hode- og mageverk, angst og mobbing. Denne gruppen barn bør gis særlig oppmerksomhet både under soningen, ved løslatelse og ved spørsmål om eventuell utvisning av lovbrøyten.

På hvilken måte vil statsråden bidra for å gjøre situasjonen til fangers barn bedre?»

Hans Olav Syversen (KrF) [11:24:12]: Det kunne nesten vært fristende å fortsette på forrige debatt et lite øyeblikk, men jeg skal avstå, for dette er et viktig tema som trenger den tiden som er avsatt her i dag.

Som presidenten nevnte, er hovedfokuset i justispolitikken ofte rettet mot gjerningspersonen, og det er ikke unaturlig. Samfunnet skal reagere når kriminalitet begås, og av og til er fengsel en nødvendig reaksjonsform. Men når mamma eller pappa må i fengsel, er det ikke bare gjerningspersonen vi snakker om.

Mange av de innsatte i norske fengsler har barn, og disse barna livssituasjon påvirkes selvfølgelig i betydelig grad når en av dem de er aller mest glad i, forsvinner fra deres daglige liv. Barna kjenner savn, de kan bli deprimer-te, få psykososiale problemer og i en del tilfeller også føle skyld og skam. Mobbing er dessverre også et kjent problem for mange av disse barna. Derfor er det nødvendig at samfunnet har fokus på disse barna, slik at vi sammen med deres nærmeste kan gi dem et best mulig fundament for livet videre.

De innsatte har også foreldre, ektefeller eller samboere, søsken og venner. Også disse berøres av en dom om langtidssoning. Den fortvilelse som mange foreldre opplever når deres eget barn må sone i fengsel, er en stor følelsesmessig påkjenning. Her ligger det også kanskje en følelse av at man selv har sviktet som foreldre, noe mange sliter med.

Soningskøen er lang. En av justisministerens viktigste oppgaver er å fjerne denne køen og redusere ventetiden fra dom til soning. Kriminalomsorgen har derfor i lengre tid fokusert på antall soningsdøgn og effektiv kapasitets-utnyttelse. Det har vært nødvendig. Men suksess innenfor kriminalomsorgen kan ikke alene måles i antall soningsdøgn og i den prosentvise kapasitetsutnyttelsen. Sonin-gens innhold og i hvilken grad man evner å ta hensyn til de innsattes pårørende har også betydning for om vi kan si oss fornøyd med vår kriminalomsorg. Det håper jeg at Regjeringen vil være enig i.

I fengslene arbeider mange ildsjeler som har et genuint engasjement for de innsattes situasjon. De legger ned et betydelig arbeid for å motivere og legge til rette for at innsatte kan leve et kriminalitetsfritt liv etter endt soning. Mange av de ansatte er også svært bevisst på at kontakt mellom den innsatte og dennes pårørende i mange tilfeller er avgjørende for at målet om rehabilitering skal nås.

Dette opptok den forrige regjeringen og den forrige justisministeren. Jeg vil nevne at det er bygget besøkslei-gheter både på Bredtveit og ved Leira fengsel som en konsekvens av statsbudsjettet for 2005. Men vi kan ikke si oss fornøyd med dette. Det er behov for å bygge flere slike leiligheter i andre fengsler, og jeg håper at den nåvæ-rende regjering vil bidra til at så skjer.

Vi må vel allikevel, på tross av gode medarbeidere i fengslene, si at familienettverket generelt har for svake kår i norske fengsler i dag. Normalt tilbys én times sam-vær pr. uke. Dette er ikke tilstrekkelig for at kontakten med barn, samboer eller ektefelle og nære pårørende kan opprettholdes. Ofte sitter den innsatte i et fengsel langt borte fra der hvor de pårørende bor. Det kan også vanske-

liggjøre jevnlig besøk. Det er heller ikke likegyldig hvordan fengslene legger til rette for besøk.

Besøksrommet bør være egnet for slikt samvær. Foreningen for Fangers Pårørende kan vise bilder av små og ganske så utrivelige besøksrom, hvor en liten kasse med leker står stuet bort under en vask ved siden av kurven for brukte lakener. Slik ønsker vi ikke å ha det. Vi ønsker ikke å gjøre situasjonen for fangers barn vanskeligere enn den allerede er. Derfor vil jeg utfordre Regjeringen til å presisere overfor kriminalomsorgen hvilke forventninger som stilles til fengslenes besøksrom. Dersom det trengs økonomiske ressurser for å oppgradere disse rommene til egnede arenaer for samvær med barn, kan statsråden vente støtte fra Kristelig Folkeparti til å prioritere dette.

I helsevesenet har man rutiner for å følge opp de pårørende. Slike rutiner finnes ikke i kriminalomsorgen. Det er et tankekors. Fra Kristelig Folkepartis side mener vi det er nødvendig at kriminalomsorgen utarbeider rutiner for hvordan man skal legge til rette for kontakt mellom den innsatte og dennes barn. Slik kontakt skal selvsagt kun skje frivillig, og den skal alltid skje på barnas premisser. Men når kontakt er ønskelig, må fengslene ha plikt til å tilrettelegge for at dette kan skje i gode former.

Pårørende trenger informasjon om hva de kan forvente når en de er glad i, må i fengsel. Et tilbud om omvisning vil f.eks. kunne gi barn en større grad av ro for at nettopp deres pappa eller mamma har det godt, selv om han eller hun er i fengsel. De pårørende trenger også en arena for å stille de mange spørsmål som familien generelt og barna spesielt har om den nye situasjonen.

Hassel fengsel i Buskerud er det eneste fengselet i Norge som har ansatt en egen nettverkskoordinator. Nettverkskoordinatoren stimulerer til og legger til rette for kontakt med familie og andre pårørende som har en positiv effekt på den innsatte, og som kan være til hjelp ved løslatelsen. Vi vet at et godt nettverk er den beste garanti mot en videre kriminell løpebane etter løslatelsen. I Kristelig Folkeparti mener vi derfor at flere fengsler bør ha en slik koordinator.

La oss ikke glemme det sivile samfunn. Vi skal ikke legge alt på stat eller kommune. Vi har frivillige organisasjoner. Vi har Foreningen for Fangers Pårørende, som yter et stort bidrag for å hjelpe, og som jeg av egen erfaring vet gjør en stor innsats i så måte. Vi har Røde Kors, og vi har Kirkens Bymisjon. Disse tre ønsker å lage et senter for fangers barn på Østlandet. Senteret skal tilby ulike hjelpetiltak, f.eks. leksehjelp, aktiviteter og avlastning, ikke minst for den av foreldrene som har aleneansvaret når den andre er i fengsel. Kristelig Folkeparti støtter helhjertet opp om et slikt prosjekt. Jeg er gjort kjent med at Justisdepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet har fått en slik søknad. Dessverre har Justisdepartementet avslått søknaden, men vi kan jo høre i dag om statsråden har andre penger enn det de har i Justisdepartementet, slik at man kanskje kan få realisert dette gode tiltaket.

Så vil jeg gå over til en annen del av det som er tatt opp i interpellasjonen. Det gjelder trygdlovgevingen. Det er behov for å endre den for å sikre at den som blir alenefor-

sørger, fordi den andre soner en fengselsstraff, også anses som aleneforsørger i lovens forstand. Mange opplever betydelige økonomiske problemer i forbindelse med at en voksen i familien må sone en straffedom. Det har aldri vært meningen at gjerningspersonens familie skal straffes for ugjerningen. Derfor bør samfunnet på denne måten stille opp for dem på lik linje med andre aleneforeldre. Kristelig Folkeparti fremmer forslag om dette i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett, og håper at Regjeringen kan følge dette opp i budsjettet for 2007.

Når personer med utenlandsk statsborgerskap begår alvorlig kriminalitet, kan de i tillegg til fengselsstraff også bli utvist fra Norge. Flere av disse har barn som bor her i landet. Tall fra 2001 viser at mer enn 40 barn fikk sin far utvist på grunn av straffbare forhold det året. Jeg har lyst til å henlede statsrådens oppmerksomhet på at Foreningen for Fangers Pårørende mener at Barnekonvensjonens krav om at barnets beste skal tillegges stor vekt, i for liten grad overholdes av utlendingsmyndighetene i disse utvisningssakene. Myndighetene innhenter så å si aldri uttalelser fra barn, men legger nærmest utelukkende vekt på samværs-hypighet og omfang av det samvær som har funnet sted.

I barneloven er det oppstilt en syv års aldersgrense for når barn har rett til å uttale seg i forbindelse med bosted ved foreldrenes samlivsbrudd. Tilsvarende aldersgrense finnes i adopsjonsloven og i barnevernsloven.

I Kristelig Folkeparti mener vi at også utlendingsmyndighetene i tråd med Barnekonvensjonens regler må spørre barn over syv år om de har synspunkter i saker hvor det er aktuelt å utvise en av foreldrene. Slik praksis nå er, er aldersgrensen tolv år. Vi mener også at Utlendingsnemnda bør avgjøre utvisningssaker i full nemnd når utvisning kan medføre splitting av familie.

Jeg har nå redegjort for en del synspunkter fra Kristelig Folkepartis side. Jeg er spent på hvordan barneministeren, som tverrsektorielt har ansvar for barn, ser på disse vurderingene, og hva hun generelt mener kan gjøres for å styrke forholdene for barn – og for så vidt andre pårørende – av dem som er i fengsel.

Statsråd Karita Bekkemellem [11:34:47]: La meg innledningsvis få lov til å takke representanten Syversen for at han tar opp et tema som angår en svært sårbar og utsatt gruppe av barn og unge samt deres familie og nærmiljø. Det er helt riktig, som interpellanten sier, at det er vanskelig for barn og familie når mor eller far må i fengsel. Fangers pårørende møter mange og sammensatte utfordringer på en rekke områder. Jeg er derfor helt enig i at det er særlig grunn til å fokusere på situasjonen til fangers pårørende, og særlig fangers barn.

Det å bli innsatt i fengsel medfører ikke at man slutter å være forelder eller slutter å være glad i barna sine eller partneren sin. Mange i fengsel skal også være foreldre og partnere etter løslatelse. Derfor er det viktig at relasjonene, der dette er ønskelig, ivaretas på en best mulig måte, også i forbindelse med soning.

Innsatte i alle lukkede fengsler har som hovedregel mulighet til å få besøk av sine barn i besøksrom. Etter hva vi kjenner til, har over halvparten av norske innsatte barn,

og et flertall av disse har kontakt med barna ukentlig eller oftere. Disse opplysningene har vi fra en levekårsundersøkelse blant innsatte foretatt av forskningsstiftelsen Fafo i 2004. Dette er viktig informasjon, fordi det betyr at fengslene langt på vei jobber for å tilrettelegge for kontakten mellom foreldre og barn ved besøk og via telefon.

Jeg har lyst til å si at det ikke må herske noen tvil om at Regjeringen er innstilt på å se på mulighetene vi har til å forbedre kontakten, og sånn sett vil jeg også ta med meg de helt klare innspillene som representanten la fram i sitt innlegg.

Kriminalomsorgen skal legge til rette for besøk og for at barns behov blir ivaretatt når de er på besøk i fengslene. Det er viktig at besøket oppleves som godt og bra for barna. Justisdepartementet har de senere årene økt innsatsen overfor barn av innsatte ved å etablere besøksleiligheter, som representanten også var inne på, ved Bredtveit fengsel og Trondheim fengsel. Ved disse to fengslene tilbys det et utvidet besøkstilbud for barn som har mor eller far i fengsel. En forutsetning for at innsatte skal få besøk av barn i besøksleilighet, er at det føres kontroll med besøket, og at de innsatte er positivt innstilt til å motta foreldreveiledning. Som tidligere nevnt er utgangspunktet barnets behov for kontakt, og derfor legges det stor vekt på et godt samspill, bl.a. gjennom foreldreveiledningen. Foreldreveiledningen skal bidra til å styrke omsorgen og oppveksten for barn og unge. Arbeidet med foreldreveiledning ble iverksatt for å forebygge psykososiale vansker og redusere samspillsvansker mellom foreldre og barn. Den overordnede målsettingen med veiledningen er å forbedre kontakt og kommunikasjon mellom foreldre og barn, mellom fagfolk og foreldre og mellom fagfolk og barn.

Justisdepartementet har utarbeidet særregler for besøk i disse leilighetene. Hovedregelen er at overnatting i leilighetene kan gjennomføres med ett besøk ett døgn pr. måned. I særlige tilfeller kan antall besøk og varighet utvides. Enkelte andre fengsler ønsker også å benytte besøksleiligheter til overnatting av innsattes barn, og denne ordningen vil iverksettes i flere fengsler.

Det er viktig at innsatte under fengselsoppholdet og etter løslatelse skal kunne følge opp sitt ansvar som foreldre og ivareta sine barn på en god måte. Vi vet at mange innsatte har vært i kontakt med barnevernet eller andre hjelpetjenester fordi de ikke makter, eller de strever med, oppgaven sin som foreldre. Det er derfor et helt klart behov for å styrke de innsattes rolle som foreldre, som interpellanten tar opp. Av den grunn er det òg igangsatt både foreldreveiledningsgrupper og pappagrupper i en rekke fengsler i løpet av fjoråret og dette året.

I 2005 ble det utformet en modell for foreldreveiledning for innsatte foreldre. Barne- og likestillingsdepartementet har sørget for opplæring i foreldreveiledning til ansatte i kriminalomsorgen, og dette er et viktig satsingsområde, som skal gjennomføres i de fleste fengslene framover. Hittil har foreldreveiledning vært prøvd ut i fire–fem fengsler, og etter det vi har fått opplyst, har de ansatte i kriminalomsorgen gitt positive tilbakemeldinger og er svært fornøyde med opplegget. Meningen er at foreldreveiledning skal prøves ut i flere fengsler høsten

2006. Målet med veiledningen og foreldregruppene er å styrke foreldreferdighetene og sette i fokus barnas behov når foreldrene gjennomfører en fengselsstraff.

Tabu, skam, savn, sorg og sinne er en del av hverdagen for mange barn av innsatte. Det kan være vanskelig å snakke om og forholde seg til at far eller mor, en du er glad i, er i fengsel. Jeg tror heller ikke det er så uvanlig at pårørende møter fordommer. Dette kan det være vanskelig å møte alene i barnehagen, på skolen, i fritiden eller i møte med hjelpetjenestene, og behovet for gode støttepillere er stort. Derfor tror jeg at det er viktig at vi tenke enda mer utradisjonelt, kanskje trekke inn flere frivillige organisasjoner i dette arbeidet. Jeg tror også, som interpellanten var inne på, at dette vel er et tema som vi ikke har klart å sette nok i fokus de senere årene. Vi har behov for å se på, som interpellanten var inne på, både den økonomiske situasjonen for den som sitter igjen hjemme med omsorgsansvaret for barna, og hvordan vi skal klare å tilrettelegge for at barna blir ivaretatt på en bedre måte.

Vi vet at Foreningen for Fangers Pårørende i en årrekke har bistått pårørende og andre aktuelle instanser eller tjenester, og den har gjort en fantastisk jobb. Blant annet har den bistått fengslene og kommet med mange gode innspill til hvordan kriminalomsorgen kan legge til rette for besøk. Foreningen er svært aktiv og har tatt initiativ til undersøkelser, prosjekter og informasjon, bl.a. har den gitt ut to informasjonshefter om barn med foreldre i fengsel. Kriminalomsorgen har – heldigvis, vil jeg si – et godt og ustrakt samarbeid med Foreningen for Fangers Pårørende.

Også Barne- og likestillingsdepartementet har et godt og svært nyttig samarbeid med foreningen og har i de senere årene støttet et viktig tiltak som jeg har lyst til å nevne her. Barn av innsatte er en sårbar gruppe, også i forhold til fattigdomsproblemer, og foreningen har fått mange henvendelser fra pårørende som etterspør tilbud til barn og unge. Vi vet fra tidligere undersøkelser at fire av ti innsatte befinner seg under fattigdomsgrensen, og at de innsatte generelt har langt lavere bruttoinntekt enn befolkningen for øvrig. «Ungdom med foreldre i fengsel» er et ferie- og fritidstiltak som fikk tilskudd i 2005 og i 2006 – jeg vet at representanten kjenner godt til det. Tiltaket byr på aktiviteter og er et møtested for unge pårørende. Her samarbeider man med Oslo Røde Kors, som for øvrig har etablert en følgetjeneste for fangers barn. Etter min vurdering er dette et viktig tiltak rettet mot en særdeles sårbar gruppe, der forebygging og rehabilitering er nødvendig. Tilbakemeldingene er svært gode, og det er vi veldig glade for. Som jeg har nevnt tidligere, er det knyttet tabu og skam til det å ha en forelder i fengsel. Det kan være vanskelig å snakke om dette med venner og andre i nærmiljøet. Derfor tror jeg det er viktig at vi har tiltak som har et spesielt fokus, der det tas hensyn til den belastningen det er å være barn med foreldre i fengsel, og at vi som samfunn kanskje bør ha mer offentlig debatt om disse spørsmålene enn det vi faktisk har hatt de senere årene.

Jeg tror jeg avslutter med det. Jeg ser veldig fram til debatten. I den grad det er konkrete forslag til tiltak fra Stortinget, vil både Barne- og likestillingsdepartementet og

Justisdepartementet være lyttende til det, og ta med oss det i vårt videre arbeid.

Hans Olav Syversen (KrF) [11:44:31]: Det er ikke etter ethvert innlegg fra statsråd Bekkemellem jeg kan si at jeg er enig i stort sett alt som hun har sagt, men med dette innlegget synes jeg det er mye som tyder på at her er det liten uenighet i Stortinget. Det skal vi være glade for. Det som vel selvfølgelig blir spørsmålet, er i hvilken grad man fra Regjeringens side, og selvfølgelig fra Stortingets side, makter å følge opp overfor en gruppe som ikke har så veldig mange andre talspersoner for seg, og som ikke akkurat blir belemret med hovedoverskrifter rundt omkring i media som kan trykke på for at det blir et positivt utfall av de saker som kan bety mye akkurat for denne gruppen.

Jeg har lyst til å konkretisere dette og få høre litt mer hva statsråden tenker om tre forhold.

For det første gjelder det trygdereglene. Der var statsråden inne på at hun så at det kunne være ett område. Betyr det at Regjeringen er villig til å se på om den som sitter hjemme og i realiteten er aleneforsørger, også skal kunne behandles slik i trygdellovgivningen?

For det andre: Vil statsråden – det var hun ikke inne på i sitt svar – se på praksis når det gjelder utlendingssaker der det er snakk om utvisning av en forsørger, både om Utlendingnemnda – jeg skjønner jo at det ikke er statsråden som har ansvaret for den delen, men hun har et koordinerende ansvar for barn – bør settes med full nemnd i saker der det er snakk om utvisning av en forsørger, og om man i sterkere grad vil sørge for at Barnekonvensjonens regler om at barn skal bli hørt, blir fulgt opp ved at man både vektlegger det mer og ser på hvilke aldersgrenser man praktiserer når barna skal høres?

For det tredje: Hvordan ser statsråden – som jo er helt enig i at det frivillige Norge spiller en viktig rolle – på å kunne støtte det initiativet som Foreningen for Fangers Pårørende i samarbeid med Kirkens Bymisjon og Røde Kors nå har igangsatt for å lage et senter for fangers barn?

Statsråd Karita Bekkemellem [11:47:16]: Først har jeg lyst til å takke for det representanten sa. Jeg må i grunnen si meg veldig enig i at det er utrolig godt at Arbeiderpartiet og Kristelig Folkeparti av og til er enige, og i denne saken er vi faktisk det.

Så fikk jeg tre helt klare spørsmål og utfordringer. Det ene går på trygdereglene og økonomi. Som jeg sa i innlegget mitt også, ser jeg helt klart at vi er nødt til å se disse utfordringene i lys av hele debatten vi har om fattigdomsbekjempelse. Så der kan jeg utkvittere og si at Regjeringen vil gå inn og se på nettopp denne problemstillingen i den totalgjennomgangen som vi nå har.

Til det andre spørsmålet, som gjaldt praksisen i utlendingssaker: Jeg må selvfølgelig vise til min kollega Bjarne Håkon Hanssen på det feltet. Men jeg har lyst til å si at det er ingen tvil om at denne regjeringen tar Barnekonvensjonen fullt på alvor. Det som ligger av forpliktelser nasjonalt på det, må gjennomsyre alle fagdepartementer, slik at alle departementers arbeidsområde tar høyde for de bestemmelser som ligger i Barnekonvensjonen.

Når det da gjelder det siste spørsmålet, om støtte til det senteret som man ønsker å etablere, er jeg nødt til å se litt nærmere på det. Jeg kan ikke gi noe svar på eller utkvittere noen pengebevilgning til det her og nå. Men det samspillet som vi har sett fra organisasjonenes side, er fantastisk bra, og jeg håper at vi klarer å få til en type hjelpeapparat som vil være målrettet og godt overfor disse barna. Jeg kjenner ikke nok til innholdet i det konseptet i dag, så det må jeg få lov til å komme tilbake til. Men jeg kan i hvert fall på vegne av Regjeringen si at når det gjelder det tilbudet som det legges opp til, er det også viktig at alle sammen klarer å tilrettelegge for at det tilbudet nå blir spredt, slik at vi ikke på et vis får kun ett senter som kan gi den hjelpen. Vi er nødt til å lage et system for en slik type hjelpetilbud som fanger opp alle disse barna, over hele landet.

E i r i n F a l d e t hadde her overtatt presidentplassen.

Tove Karoline Knutsen (A) [11:50:09]: Interpellanten, Hans Olav Syversen, tar opp situasjonen for en gruppe barn som trenger vårt årvåkne øye.

Når et barn eller en ungdom opplever at en av foreldrene kommer i fengsel, er det ikke bare savnet av far eller mor barnet opplever, men også følelsen av skyld og skam, der opplevelsen av å være annerledes enn andre gjør situasjonen enda verre.

Dersom vi skal gjøre noe for disse barnas situasjon, må vi tenke langs flere linjer. For det første er det viktig, som statsråden sa, å ha så gode ordninger som mulig for at forholdet mellom forelder og barn kan ivaretas så godt som råd er, også mens den voksne soner en fengselsstraff.

Vi har allerede i dag ordninger som legger til rette for dette. I levekårsundersøkelsen som Fafo gjorde i 2004, og som omfatter innsattes levekår, viser det seg at et flertall av de innsatte som har barn, hadde besøk av disse ukentlig eller oftere.

Når et barn skal besøke far eller mor i fengsel, er det viktig at rammene rundt besøkene blir så gode som de kan bli. Det er ikke vanskelig å forestille seg at for et barn kan det være tungt og skremmende å møte pappa eller mamma under slike omstendigheter som et fengsel byr på. Derfor er det et veldig godt tiltak som er iverksatt ved Bredtveit fengsel og ved Trondheim fengsel, hvor man har besøksleiligheter der innsatte kan møte sine barn. Og det var positivt å høre statsrådens ord om at man vil søke å få til slike ordninger også ved andre fengsler, slik at det kan bli den vanlige rammen rundt disse barnas kontakt med den av foreldrene som er i fengsel. Utfordringen blir da, i tillegg til å utvide ordningen, at disse besøksstedene blir gjort så hyggelige, gode og barnevennlige som mulig.

Det er også positivt og viktig med foreldreveiledning og foreldrehjelp til innsatte, med tanke på å bidra til å ta vare på og forbedre foreldrenes evne til godt foreldreskap. Man har gode erfaringer med de prøveordningene for dette som er iverksatt ved enkelte fengsel. Det er derfor viktig at disse erfaringene blir fulgt opp gjennom den bebudede utvidelsen av tiltaket som vil komme i løpet av de to

neste årene. Det er også viktig at kriminalomsorgen fortsatt kan ha god kontakt og samarbeid med Foreningen for Fangers Pårørende, som i mange år har bistått de innsattes familier og øvrige pårørende. Denne foreninga har første-håndskunnskap om hvor behovet er størst, og hvor innsatsen betyr mest. Jeg tror også det er viktig med mer forskning på de innsattes og deres familiers livssituasjon, slik at målrettede tiltak kan settes inn for denne gruppa. Det er også positivt at Sosial- og helsedepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet nå deltar i en undersøkelse som tar sikte på å skaffe nettopp mer kunnskap på dette feltet.

Også i samfunnet utenfor, der barn og den innsattes øvrige familie ferdes, må det legges til rette for å bidra til hjelp og støtte. Både nærmiljøet, skolen og arbeidslivet må bidra, og det må være ulike hjelpetiltak, f.eks. innen barnevern og sosialtjeneste.

Mange av familiene til innsatte strir med sammensatte problemer. Statistikken viser at mange hører til dem som befinner seg under fattigdomsgrensa. Derfor blir denne regjeringas fokusering på fattigdomsbekjempelse særdeles viktig for nettopp denne gruppa av barn. Vi må sørge for at fritidstilbud, kulturtilbud og andre aktiviteter blir tilgjengelig for alle, uten at personlig økonomi skal være avgjørende. I tillegg til en slik generell politikk kan det være nødvendig med spesielle tiltak, som f.eks. prosjektet «Ungdom med foreldre i fengsel», som er et ferie- og fritidstiltak som har fått støtte fra Barne- og likestillingsdepartementet de to siste årene.

Det er viktig å sørge for mange og varierte tiltak for denne sårbare og utsatte gruppa av barn og unge. Og jeg er helt enig med statsråden i at vi må tenke bredt og fordomsfritt rundt hvordan vi skal gjøre dette på best mulig måte.

Solveig Horne (FrP) [11:54:49]: Denne interpellasjonen går inn i et skjæringspunkt mellom Justisdepartementet og justissektoren og Barne- og likestillingsdepartementet.

Det var én ting som slo meg da jeg leste denne interpellasjonen, og det var filmen «Kamilla og tyven», en veldig fin film om barns forhold og vennskap til en kriminell. Filmen viser et barns glede og sorg over, og omsorg for, den vennen som det traff på som var kriminell.

Omtrent 4 000 barn opplever i løpet av et år at mor eller far er i fengsel. Det er et veldig høyt tall – et urovekkende høyt tall. Det er 4 000 uskyldige barn som opplever at en kjær person havner i fengsel.

Fangers barn er ingen ensartet gruppe. Omstendighetene rundt fengslingen, barnets alder, utviklingsnivå og tilknytning til den fengslede kan variere. Mange foreldre velger dessuten å ikke fortelle barnet at mor eller far er i fengsel.

Hvor mange av oss har ikke av og til brukt fengsel som et skremsel overfor våre barn? Fengsel framstår som noe alvorlig. Det er skremmende, det er nedverdiggende, det er helt forferdelig for barn. Fengsel forbindes altså med noe skremmende, og det kan være en belastning for barnet.

Det er veldig viktig det som interpellanten tar opp her i dag. Barna er uskyldige ofre som indirekte blir straffet som følge av at mor eller far havner i fengsel. Mange barn føler skyld og skam. Det er ikke lett å fortelle på skolen at mor eller far er i fengsel.

Mange barn i dag får livssituasjonen sin snudd på hodet på grunn av foreldrenes samlivsbrudd. Barn går da igjennom kriser, og skolen og helsevesenet er der for å hjelpe hvis det er nødvendig. Noen barn går også igjennom en skyldprosess og har en reell krise i forbindelse med foreldrenes samlivsbrudd. Dette er noe som også barn som har mor eller far i fengsel, opplever. Fengsling kan bety tap av en viktig omsorgsperson, og barn kan reagere med lengsel, sorg, savn, gråt og sinne. Barn er like glad i mor eller far selv om mor eller far havner i fengsel. Det er den ubetingede kjærligheten som barn gir sine foreldre.

Fangers barn har fått altfor liten oppmerksomhet. Derfor er det godt at vi har denne debatten i dag. Og da er spørsmålet: Hva kan vi bidra med? Jeg har først og fremst lyst til å gi honnør til det arbeidet som Foreningen for Fangers Pårørende utfører. Det informasjonsmateriellet, den informasjonen og den kunnskapen som de har, er veldig viktig for støtte og råd som de gir pårørende.

Kriminalomsorgen har også en stor oppgave i fengsle-ene. Det er å tilrettelegge for besøksrom for familier. Det er ikke alle fengsler som har slike fasiliteter i orden i dag. Det er små rom, det er lite rom for privatliv, og det kan virke veldig avskrekkende på barna når de kommer på besøk til sin far eller til sin mor.

Det er også viktig med åpenhet i skole- og barnehagesituasjonen og på helsestasjoner. Det er noen som opplever at de blir mobbet, og det er kanskje noen barn som synes det er godt at det er noen lærere på skolen som vet om at de har mor eller far i fengsel, slik at de kan følges opp. Barnet er et offer. Men det er ikke barnet som skal straffes.

En må ta hensyn til familien. Mange familier opplever det som en økonomisk belastning at mor eller far er havnet i fengsel. I tillegg til alle de andre belastningene som de sliter med, sliter de også økonomisk.

Statsråden bad i dag om innspill fra Stortinget. Da har jeg lyst til å komme med et konkret innspill. Fremskrittspartiet fremmet i forbindelse med behandlingen av budsjettet i fjor høst et forslag om å «utrede og fremme eventuelle forslag til lovendringer til en ordning hvor den som har omsorg for barnet mens den andre av foreldrene sitter i fengsel, anses som aleneforsørger». Jeg håper at statsråden vil ta dette med seg, i forhold til budsjettarbeidet nå til høsten.

Elisabeth Aspaker (H) [11:59:00]: Det er ingen tvil om at interpellanten tar opp et svært alvorlig, men desto viktigere tema.

Den gruppen barn og unge som står i fokus for denne debatten, er blant de mest sårbare, det er alle her enige om. Når far eller mor må i fengsel på grunn av alvorlig kriminalitet, betyr det at barnet mister et av sine aller viktigste holdepunkter i livet. Årlig opplever altså 4 000 barn dette.

Fraværet oppleves nok forskjellig, avhengig av alder, men det mangler en viktig dimensjon når barnet «mister» en av sine aller nærmeste – noen for ganske mange år av oppveksten. I tillegg er det å ha mor eller far i fengsel ofte forbundet med skyldfølelse og skam og forsøkes derfor skjult for omverdenen, noe som kan gjøre hverdagen enda vanskeligere å takle for mange barn og unge. Er fengselet langt unna, vil det også kunne medføre betydelige vanskeligheter med å opprettholde kontakten mellom den innsatte og egne barn.

Barnekonvensjonen pålegger oss et klart ansvar for at alle barn skal gis en best mulig oppvekst. Man trenger ikke være psykolog for å forstå at foreldre i fengsel kan skape en vanskelig stressituasjon for barn som opplever dette. Spørsmålet er da hvordan samfunnet kan mobilisere for best å bøte på den vanskelige situasjonen.

Vi vet nok til å kunne si at barn av innsatte er en utsatt gruppe. Selv om opplevelsen av krise ganske sikkert varierer, kan det neppe være noen tvil om at det å «miste» et nært familiemedlem over lengre tid, kan gripe dramatisk inn i livet til barn og unge. Det burde derfor være selvsagt at disse barna ble fulgt spesielt tett opp av skole og helsevesen i den hensikt å støtte og forebygge problemer. Jeg har dessverre en mistanke om at systematikken i oppfølgingen av disse barna er svært varierende, og at barn og unge derfor påføres unødvendig belastning. Det er åpenbart at det offentlige har og må ta et større ansvar for tettere oppfølging av barn med foreldre i fengsel. Det offentlige må også ta et større ansvar for at det gis god informasjon, tilstrekkelig informasjon og veiledning om rettigheter og muligheter for samvær.

Også kriminalomsorgen må gjøre sitt for å legge til rette for at kontakt mellom barn og foreldre i fengsel kan gjennomføres på en for barnet mest mulig skånsom måte. Særlig møtet med lukkede anstalter med høyt sikkerhetsnivå kan virke skremmende og overveldende selv for voksne, for ikke å snakke om for barn. Dersom besøket må gjennomføres innenfor anstalt, er det ekstra viktig at barnet forberedes og følges opp etterpå. Heldigvis er det også slik at besøk kan gjennomføres i såkalte besøksleiligheter, kombinert med at den innsatte gis framstilling, noe som bidrar til en mer normalisert kontakt. Målet må være at alle fengsler etter hvert kan tilby besøk innenfor slike rammer.

Selv om det offentlige oppfyller sine forpliktelser, har vi heldigvis mange gode hjelpere i form av frivillige organisasjoner, som legger ned et stort og samfunnsnyttig arbeid på dette feltet. Kirkens Bymisjon og Røde Kors har vært nevnt. I likhet med interpellanten og flere andre vil jeg spesielt trekke fram det arbeidet Foreningen for Fangers Pårørende gjør for å lette livssituasjonen for dem som har en av sine nærmeste i fengsel. Foreningen for Fangers Pårørende har som sin aller viktigste oppgave å være til hjelp og støtte for pårørende. Foreningen driver veiledning og aktivt informasjonsarbeid, og ikke minst, som flere har vært inne på, foreningen samarbeider tett med fengslene for å synliggjøre gruppen pårørende og foreslår tiltak for å styrke kontakten mellom pårørende og den innsatte. Vi bør lytte nøye til deres erfaringer og innspill, og

vi bør strekke oss langt for å imøtekomme og oppfylle de ønsker og behov som her trekkes fram.

Jeg er også kjent med at Foreningen for Fangers Pårørende gjennomfører et eget prosjekt vedrørende fangers barn. Dette prosjektet er en erkjennelse av barns spesielle behov og betydningen av å vurdere nærmere hvordan slike behov best kan møtes. Foreningen har etablert barnegrupper, og den har egne aktiviteter for ungdommer som har det til felles at de har et familiemedlem eller en venn som er i fengsel. Her samtales det om temaer som fengsling, følelser og vennskap, samtidig som man har andre positive opplevelser i lag. Problemet er imidlertid at dette er en forening som ikke har noen særlig aktivitet utover det sørlige Norge. Veldig mange får derfor ikke tilbud om denne typen aktiviteter og samværsformer som man kan tilby enkelte steder i Norge.

Det offentlige kan gjøre mye, men bidragene fra frivillige på dette området er berikende. Derfor er det viktig at det offentlige fortsatt støtter økonomisk og på andre måter og legger til rette for frivillig innsats, som den organisasjoner som Foreningen for Fangers Pårørende representerer. Jeg er veldig glad for den anerkjennelsen som statsråden gir her i dag, til det arbeidet de og andre gjør. Jeg håper at vi i framtiden skal kunne legge enda bedre til rette for denne typen aktivitet.

May Hansen (SV) [12:04:21]: Interpellanten setter en svært viktig sak på dagsordenen. Han fokuserer på situasjonen til fangers barn. Barn opplever det ofte svært vanskelig at en far eller mor settes i fengsel. Redd Barna har laget en rapport som heter «De skjulte straffede».

I løpet av et år opplever omtrent 4 000 barn at mor eller far er i fengsel. Dette er ofte en usynlig gruppe barn. Barn som har mor eller far i fengsel, opplever dette ofte som en krise. Men fangers barn er ingen ensartet gruppe. Omstendighetene rundt fengslingen, barnets alder, utviklingsnivå og tilknytningen til den fengslede kan variere mye. Opplevelsen for det enkelte barn kan være veldig forskjellig. Det er viktig med råd og informasjon til barnet, barnas omsorgspersoner og fagpersoner rundt barnet. Mangel på kunnskap om fangers barn i hjelpeapparatet har ofte ført til at pårørende synes det er vanskelig å ta opp disse problemstillingene. Dette arbeidet må styrkes. Det var også statsråden inne på. Det er viktig med åpenhet overfor barnet, og ikke minst ofte og regelmessig kontakt under fengslingen.

Fengselets besøksforhold har stor betydning for hvordan barn og voksne opplever besøket. Mange har vært inne på at dette varierer mye fra fengsel til fengsel, og fengslene er ofte dårlig tilrettelagt for barn. Fengslene kan legge til rette for at besøk av barn skal gjennomføres på en skånsom måte. De skal det. I dette ligger det bl.a. at besøk av barn skal kunne gjennomføres i barnevennlige besøksrom eller i besøksleiligheter, som flere har vært inne på. Ennå er det langt igjen til at alle fengsler har tilfredsstillende besøksforhold for barn. Dette er det viktig å fokusere på, noe som mange har gjort her i dag.

Erfaringer tyder på at kontakt i soningstiden for de aller fleste er nødvendig for å beholde forholdet mellom

barnet og den av foreldrene som sitter i fengsel. Selv kort tid kan være lenge for et lite barn, og kontakt jevnlig er viktig. Besøket kan for barnet være en viktig bekrefteelse på at barnet ikke er sviktet, men fortsatt elsket av sin forelder. Barnet vil da lettere kunne forstå mer av situasjonen og få et mer realistisk bilde av hvordan mor og far har det.

Både FN's barnekonvensjon og norsk lov gir barnet en selvstendig rett til kontakt med sine foreldre så sant det er til barnets beste. Lovverket åpner for at innsatte med barn skal få hyppigere besøk og utvidet besøkestid, utvidet telefonid eller permisjonskvote. For barn er det ofte en stor spenning og påkjenning knyttet til fengselsbesøk. Derfor er det ekstra viktig at det er tilpasset deres behov. Rettigheten barnet har, bør gjenspeiles i tilretteleggingen av tilbudet.

Statsråden ber i slutten av sitt innlegg om innspill. Det er jeg veldig glad for. Jeg vil komme med tre utfordringer. Interpellanten har vært inne på to av dem, men jeg vil forsterke dem. Det som jeg mener er ganske bekymringsfullt, er at det i dag ikke er noen som har ansvar for at barn får uttale seg i disse sakene, som i stor grad angår dem. Det er viktig at barnets mening blir tatt hensyn til, for det er barnets beste det gjelder. Og hva barnet vil, er viktig å få fram. Jeg lurer på om statsråden har noen tanker om hvordan barnets rett til å bli hørt kan praktiseres i disse sakene.

Det er riktig, som interpellanten var inne på, at barn ned til 7 år skal høres. De kan også høres når de er enda yngre, hvis barnet er modent nok til det.

Barn har stor evne til å tilgi og til å glemme egne behov, og barn med foreldre i fengsel lever ofte med stor uforutsigbarhet. Det er viktig med åpenhet, og at hjelpeapparat, skoler og barnehager har kompetanse til å hjelpe barnet og familien. Jeg mener at det bør vurderes en meldeplikt til det lokale hjelpeapparatet, på lik linje med det som helsevesenet har, slik at disse barna kan ivaretas.

Den tredje problemstillingen har flere vært inne på, og det er fattigdomsproblematikken. Den av foreldrene som er igjen hjemme, blir i realiteten enslig forsørger, og hvis man er gift, får man ikke de samme rettighetene økonomisk som enslige forsørgere. Jeg har snakket med flere pårørende som har barn, som faktisk har gått til det skritt å skille seg, fordi man da kommer bedre ut økonomisk.

Jeg lurer på om statsråden kan svare på disse tre problemstillingene.

Trine Skei Grande (V) [12:09:47]: Når noen man er glad i, velger å gjøre noe som er feil og dumt, kan *det* være vanskelig å takle. For barn som opplever at foreldrene blir satt i fengsel, er det ikke bare det at det er noen du er glad i, men det er noen du opplever som et forbilde, som blir straffet av fellesskapet. Derfor er det kanskje enda vanskeligere å takle det.

Det eneste punktet som jeg var uenig med statsråden i her, var at det ikke har vært fokusert på dette tidligere. I forrige periode hadde jeg en interpellasjon til den tidligere justisministeren fra Venstre om dette, og det har blitt satt i gang en rekke forskjellige prosjekter. Den forrige statssekretæren i Justisdepartementet hadde en besøksrunde til

de enkelte fengslene for å se på alle pappaprosjektene rundt omkring. Mitt hovedinnspill til statsråden er at det er viktig å bringe den kompetansen som er i mange fengsler, f.eks. i pappagruppen på Kroksrud, som kanskje er det fengselet som er kommet lengst på dette feltet, blir brakt videre, og at de fengselsansatte som er dyktige til å jobbe med dette, bringer dette til andre fengsler. På Kroksrud er det en pappagruppe som har jobbet lenge med papparollen, med det å kunne ha aktiviteter sammen med barna sine, og også med det å utvikle en bevisst rolle for alle de pappaene som sitter på Kroksrud og som har lyst til å utøve rollen sin som pappa på en god måte.

Det som fortsatt er viktig, er å holde oppe det trykket som er på alle de ulike prosjektene, og ikke bare få inn barna til de korte samtalene på en liten time på den oransje sofaen inne på det lille rommet, men faktisk å oppleve noe positivt sammen med barna. Mye av det som de fengslene har gjort som har gjort noe på dette området, er nettopp å lage positive opplevelser sammen med barna, sjøl om en av foreldrene sitter i fengsel. Det betyr å ligge på armen om kvelden og kunne lese en god bok eller å dra på fiske-tur sammen.

Da jeg hadde min interpellasjon her, leste jeg noen av de brevene jeg har fått fra pappaer som akkurat hadde hatt disse opplevelsene, for å vise hvor rørende det er når man klarer å få tilbake kontakten med barnet sitt igjen, noe som er noe helt annet enn de små, korte besøkene. Alle som forholder seg til barn, vet jo at én måned er lang tid i et barns liv, og det er utrolig mange oppdagelser et barn gjør på én måned. En annen ting er at en ofte bruker lang tid på å få kontakt med et barn, mens voksne bruker mye kortere tid hvis relasjonen allerede er bygd opp.

Derfor mener jeg at vi må satse på de organisasjonene som alle har snakket om. Vi må satse på de prosjektene som allerede er der, men det viktigste er å bringe kompetanse inn i alle strukturene og å bringe den videre til mange av de fengslene som ikke har et veldig bevisst forhold til dette.

Så vil jeg bare avslutte med å takke interpellanten for å ha løftet fram en flott problemstilling. Da jeg hadde denne interpellasjonen, var det bare Høyre, Kristelig Folkeparti og SV som hadde ordet. Det fineste, synes jeg, er at i dag har også Arbeiderpartiet og Fremskrittspartiet kommet på banen.

Ingrid Heggø (A) [12:13:24]: All ros til Syversen, som har teke opp denne viktige debatten!

Eg er veldig einig med den siste talaren her, som sa at det er viktig at alle parti deltek i ein slik debatt. Eg synest òg det er viktig at det er fleire komitear som deltek i ein slik debatt.

Fleire av dei som vert dømde til fengselsstraff, har ansvar for barn. Dette gjer at òg barn vert skadelidande når mor eller far sit i fengsel. For at denne retten skal vera reell og ikkje illusorisk, må det praktisk og kanskje økonomisk verta lagt til rette for samvere. Det må skje i eit samarbeid mellom barna, dei pårørande, dei innsette og kriminalomsorga.

Vi veit at mange gamle anstaltar vil ha problem med å leggja til rette for dette reint fysisk, men likevel kan mykje gjerast.

Eg må seia at ein av dei tinga som har gjort eit utslet-teleg inntrykk på meg, var synet av barnerommet på Ullersmo. Det var eit knøttlite rom med nokre få leiker, to-tre Lego-klossar og ei peikebok. Dette er verkeleg lite inn-bydande for lek og samtalar. Éin ting er dei minste barna – dei har alltid ei peikebok, ein Lego-kloss eller eit pus-lespel – men kva med dei større barna? Då synest eg det er så godt å sjå det nye fengslet på Kongsvinger, der det vert laga eit eige uteareal samt eit eige besøksrom for barn. Ikkje berre gjer dette samveret hyggelegare, men samveret vert meir naturleg. Det er klart at slike rammer gjer det lettare å snakka saman, når ein kan vera ute og sparka fotball, klatra litt i trea eller rusla litt rundt – som ein vanleg familie.

Og økonomisk: Dersom barna bur langt unna der far eller mor sonar, kan det vera vanskeleg å gjennomføra samveret. Endå verre kan det vera dersom foreldra er skil-de, for kven skal då betala for at barnet skal reisa til dette samveret? Å ringja kvar fredag eller annakvar veke gjer at det vert veldig liten kontakt mellom foreldre og barn. Dei innsette med barn må absolutt få utvida ringjetid.

Litt til rehabilitering: Vårt politiske mål er å få ned til-bakefallsprosenten. Kva er det viktigaste for å klara seg etter ferdig soning? – Jo, det er å ha familie, eit nettverk rundt seg, og å få seg ein jobb.

Vi som er her, har alle ein jobb å gjera for å leggja til rette for samvere mellom innsette og barna deira. Oppi alt dette skal vi aldri gløyma at barn er uskuldige offer. Det må vi aldri gløyma, det må vi ha med oss. Difor må vi ret-ta fokuset mot barna og barna sine rettar.

Karin Andersen (SV) [12:16:31]: Det er gledelig at mange deltar i denne debatten i dag. Det er ikke bare grunn til å rette fokus mot dette, men det er grunn til å gjø-re noe for disse barna.

Siden jeg er i arbeids- og sosialkomiteen, som har an-svaret for fattigdomstemaet, er det naturlig for meg å rette fokus mot det. Som flere andre har sagt, og som SV har vært opptatt av i flere år, har ikke alle enslige forsørgere rettigheter som enslige forsørgere. Det er disse familiene som de facto er mest enslige, for når du har en ektefelle eller samboer som er i fengsel, er det slik at du verken får økonomisk bidrag – som de fleste får som er skilte eller enslige forsørgere – eller har avlastning i helger eller på kvelder. I tillegg er det alle de andre belastningene som flere har vært inne på her.

Mange av de vanskelighetene som har vært tatt opp her i dag, er det vanskelig for politikere å gjøre noe med. Men det vi kan gjøre noe med, er i hvert fall økonomien til dis-se familiene. I praksis skjer det at de fleste av disse fami-liene skiller seg, slik at de får mulighet til å få stønad som enslige forsørgere. Det kan være noen som velger det av egne grunner, men veldig mange forteller at de gjør det fordi de rett og slett ikke makter det økonomisk sett, da de reelt sett er enslige. Når vi da vet hvordan økonomien ge-nerelt sett er i disse familiene, er det ingen grunn til at ikke

disse familiene skulle bli likestilt med enslige. De er i praksis enslige.

Derfor er det veldig gledelig at så mange partier nå er enig i det SV har ment lenge – at disse familiene bør få en slik status – og at statsråden også så åpent som hun gjør i dag, signaliserer at dette er et tema vi faktisk er nødt til å ta opp.

Hvis vi er ute etter å hjelpe noen av de aller fattigste barnefamiliene, er det disse barnefamiliene. Vi vet at kon-sekvensen av fattigdom i barnefamilier er at barna blir ekskludert fra sosiale arenaer. Vi kan veldig lett tenke oss at for disse barna er det enda mer vanskelig enn for andre barn. De trenger den alminneligheten som det er å kunne være med på noe av det som koster penger i dagens sam-funn. Da er det ganske trist at skilsmisse er løsningen på de problemene for mange av disse familiene.

Skilsmisse fører også til større vanskeligheter i forhold til besøk i fengselet for mange av disse familiene, som fle-re har vært inne på her. Det får konsekvenser for andre de-ler av livet, som da kan bli en ekstra belastning. Flere har også vært inne på at det å holde de familiene som vil holde sammen, sammen, er det viktigste grepet for at man skal lykkes med rehabilitering etterpå for den som er kriminell – og ikke minst for at barna skal komme over i en norma-lisert situasjon etter at fengselsoppholdet er slutt.

Det er veldig mange gode grunner til å endre systemet på dette området. Det er et paradoks at når vi ellers har en politikk som fokuserer på at vi skal hjelpe familier til å holde sammen, har vi her et regelverk som gjør at vi fak-tisk setter dem i en slik økonomisk knipe at de ikke ser noen annen vei ut av det enn å skille seg. Jeg er glad for at det har vært så bred forståelse for den problematikken i dag.

Denne regjeringen har en stor ambisjon og et stort an-svar i forhold til fattigdom i Norge. Spesielt har Regjerin-gen i sin erklæring pekt på fattigdom blant barn. Derfor håper jeg at man finner en løsning med hensyn til dette te-maet ganske raskt. Jeg er helt sikker på at det også vil være en løsning som vil få veldig bred politisk oppslut-ning. Etter det jeg hører av debatten i dag, er det en helt annen forståelse for dette temaet nå enn det var for bare et par år siden, da det var veldig få som var opptatt av det og det fortsatt satt litt langt inne å forstå at disse barna faktisk er helt uten skyld i den situasjonen de og familien er kom-met opp i.

Hans Olav Syversen (KrF) [12:21:51]: Jeg vil også si som siste taler, at den brede enigheten som denne debat-ten har vist, bør også gi en tilskyndelse til Regjeringen til å gå videre med de tiltak som det faktisk har vært helt tverrpolitisk enighet om i dag. Det er representanter fra hele fire komiteer som har deltatt i denne debatten. Det er ikke i hver interpellasjonsdebatt det skjer. Det sier noe om engasjementet, men det sier vel også noe om at vi her ar-beider ofte litt stykkevis og delt. Det er også en utfordring når vi skal lage en helhet.

Statsråden leder ett departement, men med et særskilt ansvar for barn over alle sektorer. Jeg håper at hennes po-sitive imøtekommenhet kan bidra til at hele Regjeringen

ser på dette sammen, slik at det ikke blir én statsråds ansvar, for det er det faktisk ikke – det er flere. Det er Arbeids- og inkluderingsdepartementet når det gjelder trykeregler, det er statsrådets eget departement når det gjelder særskilte tiltak rettet mot barn, og det er selvfølgelig Justisdepartementet når det gjelder oppfølgingen av Kriminalomsorgen. Det er vel også arbeids- og inkluderingsministeren som har ansvaret når det gjelder mulig endring av praksis i forhold til utlendingsfeltet knyttet til de forholdene som her er tatt opp.

Representanten Karin Andersen sa til slutt at fokusering er én ting, å gjøre noe er noe annet. Statsråden sa hun ville gå inn i spørsmålet knyttet til søknaden fra Foreningen for Fangers Pårørende og det samarbeidet de nå har opprettet med Kirkens Bymisjon og Røde Kors. Hun ville gå inn og se på den søknaden som de har levert. Jeg håper virkelig at statsråden – det er min siste appell – ser positivt på søknaden, for jeg tror det er få som vil ha større kompetanse til å kunne bidra positivt overfor enkeltpersoner – enkeltbarn – enn det disse tre til sammen vil representere gjennom et slikt samarbeid.

For å avslutte vil jeg sitere en stor dikter, Gabriela Mistral, hvis statsråden trenger inspirasjon til å gå i gang med arbeidet. Hun sier avsluttende i et av sine dikt:

«Til barnet kan vi ikke si
«I morgen».

Barnets navn er «I dag.»
Lykke til!

Presidenten: Et nydelig dikt.

Statsråd Karita Bekkemellem [12:24:56]: Ja, president, med de ordene kunne statsråden vært fristet til ikke å si noe mer, for dette har vært en utrolig konstruktiv debatt. Som interpellanten sa, er det sjelden det er deltakelse fra så mange komiteer, og det viser vel også at det har vært et behov for å belyse disse problemstillingene.

Jeg har helt avslutningsvis lyst til å vise til at mange, bl.a. Aspaker, har vært inne på hvordan man faktisk klarer å gjennomføre det som ligger av rettigheter i lovverket vårt. Vi har en straffegjennomføringslov § 3 som sier at barns rett til samvær med sine foreldre skal særlig vektlegges under gjennomføringen av reaksjonen. Regjeringen erkjenner at dette ikke har blitt vektlagt i særlig grad fram til i dag, at både politi og fengsel må ta § 3 på alvor, og at vi er nødt til å forbedre og tilrettelegge for mer jevnlig besøk av barn. Jeg har lyst til å hilse Stortinget med en hilsen fra justisministeren. Justisdepartementet er meget oppmerksom på og klar over det, og det er iverksatt arbeid i forhold til det. Kriminalomsorgen vil etter hvert komme med ulike typer tiltak for at det skal bli mer trykk fra både politi og fengsel på dette feltet.

Jeg vil si til representanten Trine Skei Grande at ja, det har vært noen debatter i Stortinget på dette feltet, og jeg har lyst til å takke for det engasjementet som Venstre har hatt på feltet. Men i det offentlige rom har det vært altfor lite fokusering på disse barna og på de som sitter igjen med foreldreansvaret. Det har vært et tabubelagt område som vi ikke har hatt nok offentlig oppmerksomhet på.

Derfor er det viktig at Stortinget tar seg tid til den typen debatter. Det tror jeg i seg selv er viktig for å få mer oppmerksomhet i det offentlige rom i fortsettelsen.

Så hadde representanten May Hansen tre utfordringer til meg. Jeg følte at jeg svarte på dem i innlegget mitt til representanten Syversen, men jeg kan love at vi går igjenom alle de problemstillingene og gjør vårt ytterste, og at hele kollegiet i Regjeringen er opptatt av at vi skal gjøre noe for disse barna.

Presidenten: Interpellasjonsdebatten er avsluttet.

S a k n r . 6

Innstilling fra helse- og omsorgskomiteen om forslag fra stortingsrepresentantene Endre Skjervø, Harald T. Nesvik, Vigdis Giltun og Jan-Henrik Fredriksen om å sørge for at det opprettes en ny samordnet erstatningsordning for dem som er blitt smittet av hepatitt C gjennom blodoverføringer i det norske helsevesen, i tråd med Hepatitt C-utvalgets tilråding (Innst. S. nr. 181 (2005-2006), jf. Dokument nr. 8:77 (2005-2006))

Presidenten: Etter ønske fra helse- og omsorgskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til statsråden.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte innenfor den fordelte taletid på inntil tre replikker etter statsrådets innlegg.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Jorodd Asphjell (A) [12:29:06] (ordfører for saken): Forslaget om å opprette en egen erstatningsordning for mennesker som ble smittet av hepatitt C i perioden 1980–1993, reiser en viktig prinsipiell debatt. Det er viktig at det offentlige har ansvar og tar ansvar for medborgere som på en urettmessig måte har blitt påført lidelser i form av feilbehandling eller overgrep ved helseinstitusjoner eller annet.

Behandlingsmetodene endres i stadig raskere tempo. Det som var adekvat behandling i går, er erstattet med nye, moderne behandlingsmetoder i dag, basert på ny teknologi og ny kunnskap. De helseplagene som mange pasienter har fått gjennom smitte av hepatitt C ved blodoverføringer på norske sykehus på 1980-tallet og utover, har i verste fall medført ødelagt helse og ødelagt livskvalitet for mange. Regjeringspartiene tar derfor ikke lett på dette spørsmålet om et samlet erstatningsoppgjør for denne gruppen. Når vi velger å peke på andre løsninger, har det flere årsaker. Saken reiser prinsipielle spørsmål, som det er sagt videre, knyttet til i hvilken utstrekning staten skal påta seg et generelt ansvar, med tilbakevirkende kraft, for skader som man ikke hadde metoder eller systemer for å unngå på smittetidspunktet. Det reises videre spørsmål om hvor hensiktsmessig det er å opprette en særordning

(Asphjell)

der én gruppe behandles i henhold til andre kriterier og gis utvidede rettigheter i forhold til andre pasientgrupper som har blitt skadet i helsetjenesten.

De gruppene i samfunnet som har blitt utsatt for det som har blitt vurdert som overgrep, eller urettferdig behandling, fra myndighetenes side, kan vi vanskelig se er direkte sammenliknbare med pasienter som uforskyldt har blitt smittet gjennom blodoverføring på et sykehus hvor man har handlet i god tro.

Blodoverføring er en nødvendig, og livsnødvendig, helsehjelp for dem som mottar slik behandling, og det er ingen som betviler at ikke helsevesenet har utført sine oppgaver etter beste evne da disse pasientene fikk blodoverføring. Smitte som ble påført pasientene, var ikke identifisert på det tidspunktet den ble gitt, og kunne således ikke være funnet ved screening av blodet.

Helsehjelp blir nå – og vil også i framtiden bli det – gitt etter beste evne og i forhold til det kunnskapsnivået helsevesenet til enhver tid besitter. Vi vil sannsynligvis aldri kunne garantere oss fullt ut mot utilsiktede konsekvenser av ulike behandlingsformer. Det vil helt sikkert komme til å finnes bedre medisiner og nye prosedyrer i framtiden, som er annerledes enn dem som benyttes i dag.

Bør man da kunne søke erstatning for at ny teknologi i framtiden vil gi bedre resultater enn det som er tilfellet for hjelp som er gitt en sjøl på et tidligere tidspunkt? Det er et vanskelig spørsmål, men dessverre betimelig for mange pasientgrupper og vil kunne bli aktuelt i økende grad etter som ny teknologi og forskning gir oss stadig nye og bedre behandlingsmetoder i framtiden. Vi mener derfor at det er riktig og viktig å ha en tidsfrist for eventuelle klagesaker, og at en foreldelsesfrist på 20 år bør opprettholdes. Den grensen som er satt, tror vi er tilstrekkelig i forhold til å kunne avdekke de aller fleste bivirkninger og konsekvenser av utført helsehjelp. Det vil alltid finnes unntak ved slike ordninger, hvor vi vil oppleve at enkeltmennesker er akkurat for sent ute i forhold til de frister som er satt. Det opplever vi også på andre områder i samfunnet. På tross av det mener vi det er hensiktsmessig at en slik frist eksisterer, og at vi må ha en definert grense.

Det er i dag mulig å få behandlet saker der man uforskyldt har havnet i en situasjon som ikke har blitt oppdaget innen fristens utløp. Stortinget har opprettet den såkalte billighetserstatningsordningen. Senterpartiet, SV og Arbeiderpartiet mener at rimelighetsbaserte erstatningskrav bør kanaliseres gjennom denne ordningen, og ser med bekymring på en utvikling med individuell behandling for ulike grupper, noe som vil undergrave de eksisterende ordningene vi har for erstatningskrav for dem som faller utenfor foreldelsesfristen.

I de tilfeller der statlige myndigheter finner det rimelig å tilkjenne økonomisk kompensasjon til personer i en gruppe som ikke har rettslige krav på erstatning, kan man gjennom billighetserstatningsordningen gi en slik kompensasjon. Om nødvendig er det retningslinjene i denne ordningen som eventuelt bør justeres og tilpasses, slik at de imøtekommer aktuelle krav på en bedre måte.

Det er viktig å sikre at disse ordningene er gode. Det vil være rimelig å tro at mange i de gruppene vi her snakker om, vil kunne få høyest mulig utbetaling, sjøl om vi verken kan eller skal forskuttere behandlingen av denne saken.

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [12:33:56]: I perioden 1980–1993 ble et betydelig antall pasienter smittet av hepatitt C ved norske sykehus. Blodoverføringer var i all hovedsak smitekilden. Mange av disse er pasienter som har fått store smerter, og som en følge av dette ikke har kunnet opprettholde sitt normale liv på den måten ellers ville kunne forventet.

En slik lidelse medfører selvfølgelig store økonomiske tap, psykiske lidelser og en tilværelse hvor den det gjelder, føler seg hjelpeløs. Symptomene de fleste får, er dårlig appetitt, tretthet, underlivssmerter, kvalme og hodepine. I visse tilfeller kan man også bli gul i huden og/eller oppleve mørk urin. Uro, ledd- og muskelsmerter, søvnproblemer og nedsatt immunforsvar er andre symptomer som kan oppstå relativt kort tid etter at smitten har funnet sted. Senere i sykdomsforløpet er det også en rekke andre komplikasjoner som kan oppstå, som en indirekte følge av smitten.

Det er etter forslagsstillernes syn ingen tvil om at de pasientene det her er snakk om, har hatt store lidelser som en følge av den smitten de ufrivillig har blitt rammet av. Pasientene har kommet til norske sykehus for behandling, men beklageligvis i tillegg blitt rammet av en svært alvorlig sykdom som har snudd opp ned på livene deres.

Forslagsstillerne har vært i kontakt med flere pasienter som har fått avslag på grunn av tidsfristen på 20 år. Flere av disse har søkt rett etter at de fikk diagnosen. Avslagene er begrunnet ut fra den ovennevnte tidsfristen. Forslagsstillerne mener at denne fristen ikke kan være gjeldende i form av at diagnostiseringen har uteblitt, til tross for at disse pasientene i lang tid har hatt flere av de symptomene som er gjengitt tidligere.

Et utvalg, nedsatt 15. september 2003 av daværende helseminister Dagfinn Høybråten, har konkludert med at det bør være et samordnet erstatningsoppgjør for denne gruppen, bl.a. fordi diagnostiseringen har tatt altfor lang tid, slik at tidsfristen for å søke erstatning har utløpt for mange av de pasientene det gjelder. Utvalget var helt klart i sin innstilling. De det gjaldt, skulle få en samordnet erstatning.

Fremskrittspartiet er opptatt av at staten, regjering og storting, ikke kan fraskrive seg ansvaret for denne gruppen pasienter, som har hatt store økonomiske og sosiale tap samt blitt fratatt muligheter til å leve et normalt, verdig liv. Og det å gi en erstatning gjennom billighetserstatningsordningen vil ikke gi mange av pasientene som har vært mest utsatt, en verdig erstatning. Billighetserstatningen har et tak på 200 000 kr. Nettopp derfor ønsker ikke Fremskrittspartiet en billighetserstatning. Vi snakker altså om mennesker som har blitt fratatt muligheten til arbeidsfortjeneste gjennom mange, mange år. Vi snakker om mennesker som i verste tilfelle har endt opp med å dø. At staten ikke tar på seg sitt fulle ansvar, er, slik jeg ser det,

meningsløst. Billighetserstatningen som de øvrige partiene går inn for, tilsier ikke at det i dette tilfellet blir gitt en verdig erstatning. På denne bakgrunn fremmer jeg forslaget fra Fremskrittspartiet om at det opprettes en ny samordnet erstatningsordning for dem som er smittet av hepatitt C gjennom blodoverføringer i det norske helsevesenet, i tråd med Hepatitt C-utvalgets tilråding.

En samordnet erstatning over Helse- og omsorgsdepartementets budsjett tilsier ikke at det ikke er rom for differensiering i oppgjøret, slik at dette kan bli gjennomført i respekt og verdighet overfor mennesker som fra før er blitt påført nok lidelser. Det at regjering og storting behandler sine innbyggere på en måte som oppleves rettfærdig for den enkelte det gjelder, er særdeles viktig, om vi ønsker et samfunn som er basert på forståelse og respekt. Jeg kan ikke se at det blir gjort i denne sak.

Presidenten: Representanten Jan-Henrik Fredriksen har tatt opp det forslaget han refererte til.

Laila Dávøy (KrF) [12:39:26]: Når det skjer feil i tjenestene som tilbys pasienter på sykehus i Norge, og disse pasientene påføres både fysisk og psykisk lidelse samt mulige økonomiske tap, må det rettes opp. I mange tilfeller er det ikke mulig for dem som leverer tjenesten, å forutse at det blir gjort feil. Likevel bør de som berøres, få en oppreisning. Oppreisningen vil kunne ha to funksjoner, for det første en økonomisk funksjon ved at det vil lette, om ikke fullstendig, så i alle fall litt, på de tap som er påført, og for det andre en psykologisk funksjon ved at de som er rammet, vil få en slags offentlig innrømmelse og unnskyldning om at det som skjedde, ikke burde ha skjedd. De hepatitt C-smittede gjennom blodoverføring er en slik gruppe.

Kristelig Folkeparti har som utgangspunkt at rimelighetsbaserte erstatningskrav bør kanaliseres gjennom billighetserstatningsordningen. I Innst. S. nr. 36 for 2002-2003, formulerte en enstemmig justiskomite seg på følgende måte:

«Stortinget ber Regjeringen utrede alternative forslag til erstatningsordninger som en kompensasjon til de krigsbarn som er påført særlige lidelser, tap og urimeligheter som følge av at de er krigsbarn. Stortinget ber Regjeringen legge frem forslag til erstatningsoppgjør så raskt som mulig og fortrinnsvis i løpet av 2003.»

Med bakgrunn i dette vedtaket fremla Bondevik II-regjeringen St.meld. nr. 44 for 2003-2004. I Innst. S. nr. 152 for 2004-2005 til St.meld. nr. 44, gav en samlet justiskomite sin tilslutning til forslaget fra Bondevik II-regjeringen om at man også i framtiden skulle tilkjenne rimelighetsbaserte kompensasjonsordninger gjennom tilpassing til billighetserstatningsordningen.

Kristelig Folkeparti foreslår derfor at det i forbindelse med budsjettforslaget for 2007 gis en nærmere redegjørelse fra Regjeringen for hvordan billighetserstatningsordningen kan praktiseres overfor de pasienter som ble smittet av hepatitt C gjennom blodoverføring i perioden fra 1980 til 1993. En slik redegjørelse vil også gi nyttig infor-

masjon til søkere som er smittet av hepatitt C, samt gi en vurdering av og mulighet for endring av vilkår.

Kristelig Folkeparti ønsker å kompensere for den urett som er blitt de smittede til del.

Jeg tar opp Kristelig Folkepartis forslag.

Presidenten: Representanten Laila Dávøy har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Gunvald Ludvigsen (V) [12:42:20]: Dessverre blir ein del pasientar utsette for skadar og feilbehandling ved norske sjukehus. For å handtere slike skadar og feilbehandlingar har vi i Noreg oppretta Norsk Pasientskadeerstatning, NPE. NPE er i utgangspunktet ei altomfattande pasientskadeerstatningsordning. Pasientar som blir smitta av hepatitt C, skal såleis i prinsippet handterast innanfor NPE-ordninga.

Dessverre er det nokre som av ulike grunnar fell utanfor ordninga, og eg trur at det vil vere situasjonen uansett kor mange erstatningsordningar vi måtte ha. Spørsmålet i denne saka er korleis ein skal hjelpe i desse tilfella, altså hjelpe dei pasientane som fell utanfor dei spesifikke erstatningsordningane som er oppretta.

Venstre er ikkje samd med forslagsstillarane frå Framstegspartiet i at det må opprettast ei ny samordna erstatningsordning for dei som har blitt smitta av hepatitt C, men som av ulike grunnar har fått avslag hos Norsk Pasientskadeerstatning. Venstre er derimot samd med fleirtalet i komiteen om at dei pasientane som det her er tale om, no må rette sine erstatningskrav mot rettfærdighetsordninga.

Heilt til slutt har eg lyst til å kommentere saksordføraren sitt innlegg litt. Saksordføraren sa seg naturleg nok samd med komitefleirtalet i denne saka. Eg vart difor litt forundra då eg las i dagens Trønder-Avisa, der saksordførar Asphjell frå Arbeidarpartiet gjev uttrykk for det motsette synet. Eg siterer:

«Personlig skulle jeg gjerne sett at vi fikk til en egen erstatningsordning for denne gruppen.»

Eg må berre seie at eg vart veldig overraska då eg såg det svære oppslaget i Trønder-Avisa. Er det ikkje dette vi kallar for dobbeltkommunikasjon? Eg vil seie dobbeltkommunikasjon av verste sort.

Statsråd Sylvia Brustad [12:44:38]: Jeg vil først uttrykke min medfølelse overfor denne gruppa. Jeg har stor forståelse for den belastning de enkelte personer er blitt påført ved å bli smittet av hepatitt C.

Denne saken reiser også enkelte prinsipielle spørsmål, bl.a. knyttet til i hvilken utstrekning staten skal påta seg et generelt ansvar, med tilbakevirkende kraft, for skader som en ikke hadde metoder eller systemer til å unngå på smittetidspunktet. Videre er det et spørsmål om hvor hensiktsmessig det er å opprette en særordning, der én gruppe behandles etter andre kriterier og gis utvidede rettigheter i forhold til andre pasientgrupper som også er blitt skadet i helsetjenesten.

I mars 2004 kom rapporten «Transfusjonssmitta med hepatitt C – ei utgreiing om ansvar, omfang og erstat-

ning». Her ble det, som kjent, foreslått en særskilt erstatningsordning for dem som er smittet av hepatitt C etter en blodtransfusjon.

Seinere det året, i juli 2004, ble St.meld. nr. 44 for 2003-2004, Erstatningsordning for krigsbarn og erstatningsordninger for romanifolk/tatere og eldre utdanningskadelidende samer og kvener, framlagt. Denne meldinga har vært avgjørende for denne regjeringas behandling av hepatitt C-saken. Her ble det foretatt en vurdering knyttet til generell behandling av erstatningskrav fra ulike grupper i samfunnet.

Hovedkonklusjonen i meldinga kan oppsummeres i tre punkter:

1. Erstatningsrettslige krav mot staten, herunder krav fra grupper, bør i framtida løses gjennom eksisterende regelverk for behandling av slike krav.
2. Rimelighetsbaserte erstatningskrav i form av individuelle erstatninger bør kanaliseres gjennom billighetserstatningsordninga, med mulighet for Stortinget til å vedta særskilte retningslinjer og/eller prinsipper for behandling av søknadene fra medlemmene av gruppa.
3. Rimelighetsbaserte krav i form av kollektive erstatninger bør i framtida behandles i regjeringas og Stortingets ordinære budsjettprosesser. Kollektiv erstatning er aktuelt der statlige myndigheter finner det rimelig å tilkjenne økonomisk kompensasjon til gruppa som sådan, i form av utbetalinger til f.eks. stiftelser, fond eller museum.

Ved Stortingets behandling av meldinga, jf. Innst. S. nr. 152 for 2004-2005, slik også representanten Dævøy bl.a. var inne på, sluttet justiskomiteen seg til at det er lite hensiktsmessig å opprette flere særskilte erstatningsordninger. Stortinget kom altså fram til et annet resultat enn tilrådinga fra dette utvalget.

Regjeringa har i sitt arbeid med denne saka lagt Stortingets føringer til grunn for beslutninga om ikke å opprette en egen erstatningsordning for hepatitt C-smittede. Dette skyldes spørsmål knyttet til grunnlaget for å etablere en egen erstatningsordning for transfusjonssmittede med hepatitt C. Skulle vi innført en egen erstatningsordning for denne gruppa, mener jeg at vi ville ha beveget oss bort fra de prinsipper som er nedfelt gjennom Stortingets behandling av St.meld. nr. 44.

For ordens skyld vil jeg gjøre oppmerksom på at Justisdepartementet reiste spørsmål om billighetserstatning for blødere i St.prp. nr. 72 for 1998-1999 etter en henvendelse fra Foreningen for blødere i Norge. Da Stortinget behandlet denne proposisjonen, sluttet det seg til Justisdepartementets tilrådingar om at det burde gis billighetserstatning til alle som var smittet av hepatitt C. Nettopp fordi det kunne være store forskjeller i de helsemessige konsekvensene av smitte i disse sakene, sluttet Stortinget seg til at spørsmålet om erstatningsutmålinger måtte behandles individuelt for hver enkelt sak.

Personer som er smittet med hepatitt C gjennom blodtransfusjon, har kunnet oppnå erstatning gjennom tre ordninger. Som kjent er det:

- Norsk Pasientskadeerstatning
- legemiddelforsikringsordninga

– billighetserstatningsordninga

Etter de opplysninger jeg sitter inne med, er 31 pasienter tilkjent erstatning fra Norsk Pasientskadeerstatning. En person er tilkjent erstatning fra legemiddelforsikringsordninga. Billighetserstatningsordninga har utbetalt individuell erstatning til 107 pasienter. Justissekretariatet opplyser at alle pasienter som har framsatt krav om billighetserstatning etter hepatitt C-smitte etter blodtransfusjon, er tilkjent slik erstatning.

Personene i denne gruppa har gjennom de eksisterende ordningene fått behandlet sine erstatningskrav basert på en individuell vurdering i hver enkelt sak. Jeg gjentar også at alle pasienter som har stilt krav om billighetserstatning, har fått innvilget det.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Harald T. Nesvik (FrP) [12:49:25]: Jeg vil bare få lov til å stille statsråden et spørsmål i forbindelse med at vi i Trønder-Avisa i dag kan lese følgende utsagn fra saksordføreren:

«Personlig skulle jeg gjerne sett at vi fikk til en egen erstatningsordning for denne gruppen. Men her har regjeringen tatt en helhetsvurdering, og går mot det.»

Her overkjører Regjeringa sine egne og også saksordfører, som åpenbart har et annet standpunkt. Hva er bakgrunnen for at statsråden her overkjører stortingsgruppen sin, i hvert fall saksordfører, slik at han ikke får stå for sitt opprinnelige standpunkt?

Spørsmål nr. 2: Det vises til Billighetserstatningsutvalget. Her har man en tak-ordning opp til 200 000 kr, hvis ikke man fatter særskilte beslutninger om at man skal kunne gå utover den summen. Vil statsråden ta et initiativ overfor Stortinget der hun anbefaler Stortinget å gå utover 200 000 kr i de mest alvorlige tilfellene?

Statsråd Sylvia Brustad [12:50:52]: Vi har ikke overkjørt noen. Det Regjeringa foreslår i denne saka, og som det ser ut til å bli tilslutning til i Stortinget, slik det ligger an i innstillinga, er i tråd med det Stortinget sjøl har sagt tidligere, bl.a. i Innst. S. nr. 152 for 2004-2005, der en enstemmig justiskomite, inkludert Fremskrittspartiet, sa at det var lite hensiktsmessig å opprette flere særskilte erstatningsordninger. Det la vi til grunn da vi behandlet denne saken.

Når det så gjelder spørsmålet om billighetserstatning, er det slik at alle som har framsatt krav om det, har fått det. Per nå har ikke vi til hensikt å forhøye de beløpene, men jeg vil ikke utelukke at det i framtida kan bli et spørsmål.

Laila Dævøy (KrF) [12:52:05]: Kristelig Folkeparti har sagt at det er riktig å bruke billighetserstatningsordningen i dette tilfellet. Like fullt ber jeg om at statsråden i forbindelse med 2007-budsjettet tar en ny runde for nettopp å se på om det likevel kan være slik at man bør tilpasse billighetserstatningsordningen for noen, slik vi gjorde tidligere når det gjaldt barnehjemsbarna, der Stortinget til sist på bakgrunn av en stortingsmelding fikk en del infor-

masjon og gjorde et vedtak om at de i det tilfellet ville gå noe utover i de aller mest alvorlige tilfellene.

Dette er litt av det samme spørsmålet som representanten Nesvik stilte, men jeg vil likevel stille det: Kan statsråden tenke seg å ta en slik gjennomgang? Jeg tror faktisk det er behov for det.

Statsråd Sylvia Brustad [12:53:00]: La meg først få si at denne regjeringa i tråd med Stortingets beslutning er innstilt på å bruke de eksisterende ordninger.

Så ser jo jeg også at det på et tidspunkt kan være behov for å gå gjennom og vurdere hvordan de forskjellige ordninger fungerer. Jeg kan ikke over bordet – hadde jeg nær sagt – love at vi greier å ta den fulle gjennomgangen i budsjettet til høsten. Til det tror jeg det er litt for kort tid. Men at vi på sikt må ta en gjennomgang av hvordan ordningen fungerer, er jeg veldig åpen for.

Når vi nå kommer inn på nye særskilte ordninger, så er jeg imot det. Jeg mener at vi bør bruke de eksisterende. Men så må vi alltid være åpne for å se hvordan de eksisterende ordningene faktisk fungerer.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til replikk.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Robert Eriksson (FrP) [12:54:05]: Slik også representanten Jan-Henrik Fredriksen var inne på i sitt hovedinnlegg, var det i perioden 1980–1993 et betydelig antall pasienter som fikk ødelagt sitt liv ved at de ble smittet av hepatitt C ved norske sykehus.

I dagens Trønder-Avisa kan vi lese om Eli Brandtzæg, som er en av dem som ble smittet. Til Trønder-Avisa sier hun følgende:

«Jeg fikk sterke smerter, ble slapp og i dårlig form.

Utover på 80-tallet gikk jeg inn og ut av legekantorene, men de fant aldri ut hva som feilte meg. Jeg opplevde å ikke bli trodd, og det er en forferdelig ekstrabelasting når man er skikkelig dårlig».

Jeg er helt enig med den syke i dette tilfellet. Det må være en betydelig ekstrabelasting ikke å bli trodd når man kjemper mot det offentlige i en så alvorlig sak.

Da diagnosen ble stilt, hadde det gått mer enn 20 år siden sykehuset smittet henne med hepatitt C på sykehuset. Det hadde gått tre–fire måneder mer enn det staten hadde definert som foreldelsesfristen for slike saker. Med andre ord: Staten påførte henne smitten, og mye tyder på at de visste at det kunne være årsaken til hennes plager.

Jeg har stor forståelse for at denne damen og alle de andre som er blitt påført denne smitten, føler en sterk bitterhet. I tillegg til at de har opplevd at sykdommen har påført dem store lidelser, har også disse og deres familier blitt påført en stor ekstrautgift.

Jeg synes det er skuffende at flertallet i denne saken ikke viser en mer verdig moral enn det som blir gjort. Når staten påfører et menneske en sykdom og en lidelse, bør også staten, slik Fremskrittspartiet har fremmet et Dokument nr. 8-forslag om, ta det innover seg og gi en ordentlig erstatning – det skulle bare mangle.

Jeg synes helt avslutningsvis at både regjering og flertall i denne sal viser en form for uverdigg moral i denne saken.

Jorodd Asphjell (A) [12:56:45]: Som jeg sa i innledningen min, har dette vært en veldig vanskelig sak politisk, fordi den trekker opp en del prinsipielle sider i et viktig spørsmål, og fordi det er så mange enkeltmennesker som har lidd under det å ha fått en hepatitt C-smitte overført gjennom blodoverføring.

Det refereres fra representanten Nesvik til en artikkel i Trønder-Avisa i dag, om at min personlige vilje ikke blir hørt i denne saken.

Som saksordfører har jeg hatt jevnlig kontakt både med departementet og ikke minst med de tre partiene som sitter i regjering. Når disse tre partiene går sammen om en innstilling, er det selvsagt ut fra de rådene og de faglige vurderingene som har måttet ligge til grunn for å finne en ordning som dekker behovene for denne type pasientskadeerstatning.

Som jeg sa, kan det virke veldig urimelig når det er enkeltskjebner det dreier seg om. Derfor er det også enda viktigere at vi har en del prinsipielle diskusjoner rundt dette. Det med å gi en billighetserstatning, som den forrige representanten var inne på, er også en håndrekning for de lidelsene enkeltmennesker har blitt påført. Beløpets størrelse vil likevel på ingen måte kunne erstatte de ulemmene, de sykdommene og de helseplagene enkeltmennesker har fått. Den tilrådingen som er kommet fra komiteens flertall, er også i tråd med saksordførers tilråding i saken.

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [12:58:43]: Det er blitt referert fra Trønder-Avisa. Jeg har også lyst til å referere litt fra den, og det er fra et menneske som faktisk er blitt utsatt for dette:

«Det er bittert. En blir ikke frisk av å få penger. Men her handler det om prinsipper og moral. Og om det å bli trodd. Det er ingen, heller ikke i staten, som i dag tviler på at det var blodoverføringen som ga meg smitten. Og da føles det feil at foreldelsesfristen praktiseres så rigid (...)

Sykdommen har gitt henne og familien store ekstrautgifter (...) Utgifter på flere hundre tusen kroner. Likevel er det ikke pengene, men moralen, hun mener er viktigst.»

Det er her denne sal bommer fullstendig i dag. Det gjelder vår egen moral. Er det slik at vi skal stå her og bruke enhver anledning til å vise til tidligere vedtak, hvor vi også har bommet stygt? Burde vi ikke heller vise til vedtak hvor vi faktisk har gått inn for en samordnet erstatningsutbetaling, som i forhold til romanifolket, som i forhold til de lobotomerte? Det er det vi burde gjort i dette tilfellet. Det er faktisk det norske helsevesenet som har påført dem det gjelder, denne sykdommen, og det er helt klart at da har Stortinget et særlig ansvar. Hvordan skal denne sal bygge opp tillit når flertallet ikke har tillit til sine egne? Slik flertallet behandler denne saken, gjør det meg vondt, for det er ikke rettferdighet flertallet i dag utøver i denne sal.

Rune J. Skjælaaen (Sp) [13:00:52]: Jeg blir noe provosert når jeg hører representanter stille spørsmål omkring Stortingets moralske holdning og moralske prinsipper i denne saken. Jeg mener stortingsflertallet faktisk tar et klart ansvar.

Vi hørte statsråden si at det er pasienter som har fått erstatning. Ca. 30 pasienter har fått erstatning gjennom Norsk Pasientskadeerstatning, én person har fått erstatning gjennom legemiddelordningen, og over 100 personer har fått erstatning gjennom billighetserstatningsordningen. Så sier flertallet veldig klart og tydelig:

«Flertallet mener videre at dette også vil sikre at pasienters krav om erstatning vil få individuell behandling» – noe forslagsstillerne nettopp etterspør – «og at en samordnet erstatningsordning ikke i tilstrekkelig grad kan hensynta de ulike livssituasjonene som pasientene som ble smittet av hepatitt C, befinner seg i.»

Så når Stortinget i dag går til vedtak i denne saken, mener jeg faktisk at Stortinget virkelig har tatt det moralske ansvaret og erkjenner erstatningsansvar ved at en kan søke på individuell basis gjennom billighetserstatningsordningen.

Det at vi ikke tar det moralske ansvaret – det å bli mistrodd – synes jeg faktisk er svært provoserende å høre fra representantene fra Fremskrittspartiet.

Gunvald Ludvigsen (V) [13:03:17]: Det er det same som representanten Skjælaaen er inne på, eg også har lyst til å ta til orde for. Også eg blir provosert når vi blir diskriminerte og nesten fråtekne all moral og alle prinsipp. Det vil eg i alle fall totalt avvise.

Som eg sa i innlegget mitt: Poenget med denne saka er korleis vi skal løyse eit problem som er erkjent av alle. Det normale er jo, som eg sa, at det er Norsk Pasientskadeerstatning som er hovudløysinga. Når ikkje dei trer inn, som i dette tilfellet, så er det rettfærdsvederlaget som gjeld. For å klare å løyse sakene til dei som fell utanfor – nokre få tilfelle – har vi ordninga med rettfærdsvederlaget. Denne ordninga skal altså dekkje dei sakene.

Vi i Venstre meiner at vi har minst like høg moral som dei som hevdar at dei har det, i denne salen i dag.

Harald T. Nesvik (FrP) [13:04:19] (komiteens leder): Saken i seg selv er for så vidt så uttømmende behandlet at jeg ikke skal gå inn i selve den biten. Men jeg tror jeg må oppklare et par små ting. Det gjelder særlig representanten Skjælaaen, som nettopp hadde et innlegg som viser at representanten ikke kan ha satt seg inn i billighetserstatningsordningen og måten den fungerer på.

Hvis det hadde vært riktig, som representanten Skjælaaen var inne på, at Stortinget nå har tatt sitt ansvar for det erstatningsmessige når de har henvist til billighetserstatningsordningen, ville man måtte ha fremmet et forslag om det i denne innstillingen. Det er ikke gjort – i innstillingen ligger det ikke noen føringer til Billighetserstatningsutvalget.

Billighetserstatningsutvalget er Stortingets eget organ, som er nedsatt for å gi erstatninger i de tilfeller der annet lovverk og andre erstatningsordninger ikke kan brukes.

Men så må man ta med seg at her blir den enkelte behandlet på individuelt grunnlag. Det er den enkeltes søknad som da skal inn, bli behandlet og så komme til avgjørelse i Billighetserstatningsutvalget. Det ligger ingenting i innstillingen som gir noen føringer. Det ligger ingenting her som sier noe om beløpets størrelse fra Stortingets side i dag. Da har man ikke tatt ansvaret, for man gir ikke de føringene som trengs.

Presidenten: Jan-Henrik Fredriksen har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Jan-Henrik Fredriksen (FrP) [13:06:17]: Jeg hører at representanten Skjælaaen ikke liker at man setter spørsmålstegn ved moral, eller mangel på moral. Hvis det er slik at representanten Skjælaaen mener at vi tar et riktig moralsk ansvar overfor mennesker som har hatt lidelser, har tapt arbeid og hatt sykdom i mange, mange år, og at vi, når taket for erstatning er maks 200 000 kr, har utøvd den beste moral i denne saken, vil jeg si én ting: Hvis man ser seg rundt i samfunnet og ser på hvordan erstatningsordninger ellers fungerer, er det ingen god moral vi utøver.

Rolf Terje Klungland (A) [13:07:20]: Det var Fremskrittspartiets representanter som gjorde at jeg følte behov for å ta ordet, for når Fremskrittspartiet tillater seg å spørre hva slags samfunn en ønsker seg, er det absolutt behov for å fortelle noen sannheter om Fremskrittspartiet.

Jeg vil starte med å si at ingen ting er perfekt. Intet samfunn i verden kan sies å være perfekt. De enkelte tragediene – og utfordringene – må vi ta alvorlig. Fremskrittspartiet er et liberalistisk parti. Det ønsker at Norge skal bli en stor butikk der vi skal springe rundt med sjekene våre og handle ut fra de behov vi har. Til og med representanter fra Fremskrittspartiet i finanskomiteen har stått på denne talerstolen og sagt at de ser på seg selv som selgere – som selgere! Behandlingen av denne saken viser at det er akkurat det de gjør. Hva er det de selger? Jo, de selger seg selv for å få flere stemmer.

Jeg vil påstå at Fremskrittspartiet faktisk er stiftet for å bygge ned det samfunnet som FN sier er verdens beste. Det er det én grunn til, nemlig at vi har hatt solidaritet og nestekjærlighet. Vi har sagt at vi må ha et fellesskap for å løse sakene sammen. Fremskrittspartiet er stiftet for å gjøre det motsatte.

En skal være forsiktig med å karakterisere noen fra talerstolen, president ...

Presidenten: Ja!

Rolf Terje Klungland (A): ... men at dette ligner på politisk prostitusjon, må det overhodet ikke være tvil om. Jeg etterlyser ærligheten fra Fremskrittspartiet, der de sier hva deres politikk ville ført til av rettigheter for den enkelte. Sjekk og advokathonorarer, som det store flertall i Norge faktisk aldri ville greid å betale, det er fremskrittspartisamfunnet. De ser til Amerika som det gode sam-

funn. Det gjør ikke vi i Arbeiderpartiet, og det er jeg veldig glad for.

Presidenten: Presidenten er av den oppfatning at de som får ordet, bør holde seg til det saken dreier seg om.

Dessuten har presidenten tidligere bemerket at en bør la være å karakterisere hverandre.

Rune J. Skjælaaen (Sp) [13:10:43]: Jeg skal holde meg til saken.

Når det gjelder billighetserstatningsordningen, er det utbetalt individuell erstatning til 107 pasienter. Alle pasienter som har framsatt krav om billighetserstatning etter hepatitt C, er tilkjent erstatning.

Vigdis Giltun (FrP) [13:11:28]: Etter å ha sittet og hørt Arbeiderpartiets representant gjennomføre et helt innlegg uten å berøre saken, må jeg si at jeg er mildest talt overrasket over at det tillates. Vi behandler en alvorlig sak om pasienter som har krav på erstatning, og så bruker Arbeiderpartiets representant et helt innlegg på å si sin mening om Fremskrittspartiets politikk som overhodet ikke stemmer med virkeligheten. Dette går ikke an! Slik kan ikke Stortingets talerstol benyttes.

All den løgn og skittkasting som ble nevnt herfra, har ikke noe i denne saken å gjøre. Denne saken er en alvorlig sak, hvor vi har forskjellige meninger om hvordan disse menneskene skal få rettet opp en feil – i hvert fall få en økonomisk oppreisning. Der står Fremskrittspartiet for det syn at disse skal ha utvidede rettigheter – i motsetning til det flertallet mener.

Man bør ikke sette spørsmålsteget ved om det er ærlig ment. Fremskrittspartiet har en helsepolitikk med stor troverdighet, som mange partier kanskje misunner oss ved mange anledninger. Det skal Fremskrittspartiet fortsette å ha. Man må ikke benytte anledningen til å mistenkeliggjøre vår troverdighet når det gjelder helse og omsorg og pasientenes rettigheter.

Laila Dāvøy (KrF) [13:13:11]: Jeg skal ikke ta Fremskrittspartiet i forsvar, det klarer de godt selv. Jeg har bare lyst til å si at jeg synes det er en mistenkeliggjøring av et seriøst forslag, som faktisk også Kristelig Folkeparti lenge vurderte om vi skulle slutte oss til. Jeg har behov for å si det.

Vi har likevel vurdert det slik at vi ville komme med en mellomløsning i tråd med den praksis som Stortinget har hatt de siste årene, etter St.meld. nr. 44 for 2003-2004.

Jeg håper at statsråden vil følge dette opp, om ikke akkurat i statsbudsjettet for 2007 – i alle fall har statsråden svart positivt ved ikke å utelukke muligheten.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 6. (Votering, se side 2593)

S a k n r . 7

Forslag fra stortingsrepresentant Olemic Thommessen på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig

Folkeparti og Venstre oversendt fra Odelstingets møte 29. mai 2006 (jf. Innst. O. nr. 48):

«Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om lovfesting av Redaktørplakaten.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 2593)

S a k n r . 8

Forslag fra stortingsrepresentant Olemic Thommessen på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre oversendt fra Odelstingets møte 29. mai 2006 (jf. Innst. O. nr. 48):

«Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om avvikling av egne regler og eget tilsyn for eierskap i media. Disse oppgaver og funksjoner legges inn under Konkurransetilsynet og konkurranseloven.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 2593)

S a k n r . 9

Forslag fra stortingsrepresentant Trine Skei Grande på vegne av Venstre oversendt fra Odelstingets møte 29. mai 2006 (jf. Innst. O. nr. 48):

«Stortinget ber Regjeringen gjennomgå regelverket for medieeierskap, med særlig sikte på en revurdering av reglene om kryss-eierskap og regionale eierskapsbegrensninger, og komme tilbake til Stortinget med en sak om dette.»

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 2594)

T h o r b j ø r n J a g l a n d gjeninntok her presidentplassen.

Etter at det var ringt til votering, uttalte **presidenten:** Stortinget går nå til votering.

Votering i sak nr. 1

Presidentskapet hadde innstilt:

I

Som medlem av Stortingets kontrollutvalg for etterrettings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste for tidsrommet 1. juli 2006-30. juni 2009 velges Helga Hernes.

Som medlemmer av utvalget for tidsrommet 1. juli 2006-30. juni 2011 velges Svein Grønnern, Trygve Harvold, Knut Hanselmann og Gunhild Øyangen.

II

Som leder for utvalget for tidsrommet 1. juli 2006-30. juni 2009 velges Helga Hernes, som nestleder velges Svein Grønnern.

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 20 (2005-2006) – om årsmelding til Stortinget fra Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) for 2005 – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 4 (2005-2006) – årsmelding for 2005 fra Stortingets ombudsmann for forvaltningen – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: I sakene nr. 4 og 5 foreligger det ikke noe voteringstema.

Votering i sak nr. 6

Presidenten: Under debatten er det satt fram to forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Jan-Henrik Fredriksen på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 2, fra Laila Dåvøy på vegne av Kristelig Folkeparti

Forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, tas opp til votering. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen sørge for at det opprettes en ny samordnet erstatningsordning for dem som er blitt smittet av hepatitt C gjennom blodoverføringer i det norske helsevesen, i tråd med Hepatitt C-utvalgets tilråding.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 84 mot 25 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.23.23)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 2, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber Regjeringen i forbindelse med budsjettforslaget for 2007 gi en nærmere vurdering av hvordan billighetserstatningsordningen bør praktiseres

overfor pasientene som ble smittet av hepatitt C gjennom blodoverføring i perioden fra 1980 til 1993.»

Presidenten antar at Fremskrittspartiet nå ønsker å støtte forslaget subsidiært.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 78 mot 31 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.23.48)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 8:77 (2005-2006) – forslag fra stortingsrepresentantene Endre Skjervø, Harald T. Nesvik, Vigdis Giltun og Jan-Henrik Fredriksen om å sørge for at det opprettes en ny samordnet erstatningsordning for dem som er blitt rammet av hepatitt C gjennom blodoverføring i det norske helsevesen, i tråd med Hepatitt C-utvalgets tilråding – vedlegges protokollen.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Olemic Thommessen på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre oversendt fra Odelstingets møte 29. mai 2006:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om lovfesting av Redaktørplakaten.»

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at det var avgitt 61 stemmer for og 47 stemmer mot forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre.

(Voteringsutskrift kl. 13.24.34)

Anne Ljunggren (A) (fra salen): President! Jeg stemte feil.

Presidenten: Flere har visst stemt feil. Da tar vi ny votering.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 58 mot 50 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.25.10)

Votering i sak nr. 8

Presidenten: Det voteres over forslag fra stortingsrepresentant Olemic Thommessen på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre oversendt fra Odelstingets møte 29. mai 2006:

«Stortinget ber Regjeringen legge frem sak om utvikling av egne regler og eget tilsyn for eierskap i media. Disse oppgaver og funksjoner legges inn under Konkurransetilsynet og konkurranseloven.»

V o t e r i n g s t a v l e n e viste at det var avgitt 72 stemmer mot og 37 stemmer for forslaget fra Framskrittspartiet og Høyre.

(Voteringsutskrift kl. 13.25.41)

Ine Marie Eriksen (H) (fra salen): Jeg stemte feil.

Presidenten: Da skal stemmetallet være 71 stemmer mot forslaget og 38 stemmer for. Forslaget er dermed ikke bifalt.

V o t e r i n g i s a k n r . 9

Presidenten: Det votes over forslag fra stortingsrepresentant Trine Skei Grande på vegne av Venstre oversendt fra Odelstingets møte 29. mai 2006:

«Stortinget ber Regjeringen gjennomgå regelverket for medieeierskap, med særlig sikte på en revurdering av reglene om krysseierskap og regionale eierskapsbegrensninger, og komme tilbake til Stortinget med en sak om dette.»

V o t e r i n g :

Forslaget fra Venstre ble med 95 mot 14 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 13.26.21)

S a k n r . 1 0

Referat

1. (262) Forslag fra stortingsrepresentantene Karin S. Woldseth og Ulf Erik Knudsen om en norsk kulturkanon (Dokument nr. 8:97 (2005-2006))
Enst.: Sendes familie- og kulturkomiteen
2. (263) Forslag fra stortingsrepresentantene Kari Kjønaas Kjos, Anders Anundsen, Gjermund Hagesæter, Karin S. Woldseth og Harald T. Nesvik om å ivareta norske borgeres interesser i utlandet, samt bruk av norske behandlingstilstander mv. i utlandet (Dokument nr. 8:96 (2005-2006))
Enst.: Sendes finanskomiteen
3. (264) Forslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Bård Hoksrud, Vigdis Giltun og Jan-Henrik Fredriksen om opprettelse av en egen ombudsordning for psykisk utviklingshemmede (Dokument nr. 8:98 (2005-2006))
4. (265) Forslag fra stortingsrepresentantene Harald T. Nesvik, Vigdis Giltun og Jan-Henrik Fredriksen om tiltak som øker organodonorkapasiteten i Norge (Dokument nr. 8:99 (2005-2006))
Enst.: Nr. 3 og 4 sendes helse- og omsorgskomiteen
5. (266) Riksrevisjonens undersøkelse av effektivitet i offentlige tiltak til kollektivtrafikk – Oslopakke 2 (Dokument nr. 3:8 (2005-2006))
Enst.: Sendes kontroll- og konstitusjonskomiteen

Møtet hevet kl. 13.27.
